

Golle Nulaaፎ

¹ Banndam Tawfilus, e ley dewtere am arandeere ndeen, mi winndii ko Iisaa fuddi gollude e waajaade fuu, ² faa nyannde yeentinaa ndeen. Gilla nde o yeentinaakano ndeen o haaldii e nulaaፎ ፎe o subinoo ፎeen, o tindiniri dum'en e baawde Ruuhu Ceniido.

³ Caggal nde o torranoo ndeen, o hollitii ፎe hoore makko. O hollirii ፎe e daliiliiji keewdi imo wuuri. O wondi e maፎፎe balde capande nay, imo haalana ፎe kabaaru laamu Laamdo. ⁴ Nyannde gomma imo nyaamda e maፎፎe, o tindini ፎe taa ፎe mboddo Urusaliima, ammaa ፎe kedoo aadi Baabiiwo ndi ፎe narri mo ndiin.

O wi'i:

⁵ —Yaayaa na lootirannoo yimፎe batisima e ndiyam, de onon, ley balde seeda, on lootirte batisima e Ruuhu Ceniido.

⁶ Be fuu ፎe kawriti, iፎe yama mo, iፎe mbi'a:

—Joomiraado, wo joonin ngartirtaa laamu Israa'iila naa?

⁷ Iisaa jaabii ፎe, wi'i:

—On mbaawaa anndude jamaanuuji e wakkatiiji di Baabiiwo darniri baawde muudum. ⁸ Ammaa nde Ruuhu Ceniido wari jippii e moodon fu, on keፎan baawde, de laatodon seede'en humpitooፎe kabaaru am ley Urusaliima e ley leydi Yahuudiya fuu, kam e Samariya, faa to adunaaru haadi.

⁹ Nde o haalnoo dum ndeen, o yeentinaa. Be tiggatii, iፎe ndaara faa ruulde suddi mo.

¹⁰ Do 6e tiggitotoo kammu i6e ndaara imo yeentinee doon, inan wor6e di6o 6e kaddule da-neeje punti, ndarodii e ma66e, ¹¹ mbi'i:

—Galilinkoo6e, ko wa6i de ndarid6n, o6on tiggitoo kammu? Iisaa ittaado e mood6n de yeentinaa dow kammu oon wartan. O wartiran hono no njiirud6n imo yeentiniraa dow kammu noon.

¹² Ndeen nulaa6e 6een ndilli waamnde wi'eteende Jaytun doon, 6e njeccii Urusaliima. Toon e Urusaliima na wa6a kilomeetere gooto.

¹³ Nde 6e njottinoo fu, 6e yeen6owi suudu dowuuru to 6e mbeerunoo toon. Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e Andire e Filipu e Tomaa e Bartolome e Matta e Yaakuuba 6ii Alfaa e Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda 6ii Yaakuuba fuu tawaama doon. ¹⁴ Be fuu 6e kawriti, 6e laatii 6ernde wootere, i6e tinnii e du'aare, kam6e e minyiraa6e Iisaa e Mariyama inna Iisaa e rew6e wo66e.

No Matiyas loomtiri Yahuuda

¹⁵ Ley balde deen, goondin6e ko wa6ata hono hemre e noogay kawriti. Piyeer ummii, darii hakkunde ma66e, wi'i:

¹⁶ —Sakiraa6e, ina tilsii ko woni e Binndi diin tabita dow Yahuuda, kollu6o nanngu6e Iisaa laawol oon. Ruuhu Ceniido haalii dow majjum e hunnduko Daawda. ¹⁷ Yahuuda na hiisenoo e meeden, o hebii ngedu makko e gollal ngal ngollanten Joomiraado. ¹⁸ Kaalisi mo o yeeenanoo e gollal makko bonngal ngaal, o soodi dum ngesa. O bo66ii ley magga, reedu makko seekii, teketti makko fuu mburtii, ndufi. ¹⁹ Yim6e Urusaliima fuu nani dum. Dum wa6i de 6e inndiri ngesa ngaan

Akeldama. E ley demngal maβbe idum fiirta «Ngesa Yiiyam». ²⁰ Si goonga du, dewtere Jabuura haalii e dow majjum, wi'i:

«Wuro makko laatoo winnde,
taa fay gooto hoda toon.» Ina winndaa du:

«Goddo loomta mo.»*

²¹ Woodi ndelle, tilay goddo loomta mo, tawee wo gondudo e meeden ko juuti wakkati mo Joomiraado men Iisaa wondunoo e meeden ndeen.

²² Dum wo gilla nde Yaayaa lootunoo mo lootagal batisima faa yaade nyannde nde o yeentinaa dow kammu ndeen. Gorko oon laatodoto e meeden seedee ummitagol Iisaa.

²³ Ndeen 6e ndarni wor6e dido: Yuusufi bi'eteedo Barasaba coowirteedo Yustus, kam e Matiyas. ²⁴ Be ndu'ii, 6e mbi'i:

—Joomiraado, aan anndudo berde yim6e fuu, faamin min mo cubidaa e 6ee do dido ²⁵ faa rondoo gollal nulal, loomta Yahuuda joppudo dum de yehi nokku to jeyi yahude toon.

²⁶ Be ngadi cumnal maβbe. Cumnal ngaal hawri e Matiyas. O hiisodaa e nulaabe sappo e ngo'o 6een.

2

No Ruuhu Ceniido jipporii dow goondin6e

¹ Nde iidi 6ennal alkama warnoo ndeen,* tawi goondin6e Iisaa 6een fuu ina kawriti nokku

* **1:20** Jabuura 69.26, 109.8. * **2:1** Innede iidi 6ennal alkama wo «Pentekosta» ley Geresankoo. Inde fiirta «capande joy», sabo ina wadee balde 50 caggal iidi Faltagol. Wo wakkati mo 6i66e aawitirdi artiindi tayetee faa cakkanee Joomiraado.

gooto. ² Wakkati gooto, sawtu ga'udó hono hennu mawndu yuuri dow kammu, heewi suudu do 6e njoodii doon fuu. ³ Ko wa'i hono demle yiite ni 6angani 6e. De peccii, de njowii dow mono e ma66e fuu. ⁴ Be fuu 6e keewi Ruuhu Ceniido, 6e puddi haalude demle janane no Ruuhu oon hokkiri 6e kaalda noon.

⁵ Tawi wor6e Alhuudiyankoo6e hul6e Laamdo yuuru6e e leyde adunaaru fuu ina njoodii Urusali-ima. ⁶ Nde sawtu oon wadunoo ndeen, jamaa oon fuu hawriti. Dum jii6ii hakkillooji ma66e, sabo mono fuu nanii demngal† muudum ina haalee. ⁷ Be fuu 6e mbemmbaa, dum haaynii 6e, i6e mbi'undura:

—Haalo6e 6e fuu nganaa Galilinkoo6e naa?

⁸ Ndelle, noy mono e meeden fuu nanirta ko 6e kaalata e demngal ngal muyni? ⁹ En Partiyankoo6e e Mediyankoo6e e Elamiyankoo6e, en joodiibe Mesopotami, kam e Yahuudiya e Kapadokiya e Ponta e Aasiya ¹⁰ e Firigiya e Pamfliya e Misira e leyde sera Libiya dakkol Sireene. Wob6e meeden yuurii Roma. En Alhuudiyankoo6e, kam e naatu6e diina Alhuudiyankoo6e. ¹¹ Wob6e katin yuurii Kereta, wob6e yuurii leydi Arabiya. Ammaa dum e laataade fuu, en fuu eden nana i6e kaala haala gollleeji mawdi di Laamdo wadi diin. I6e kaala dum fuu e demle meeden!

¹² Dum haaynii 6e be fuu, dum habbi 6e ko'e, i6e yamundura:

—Dume woni maanaa majjum?

¹³ Wob6e ina njalnoroo goondin6e 6een, ina mbi'a:

† **2:6** Maanaa demngal do wo sii haala.

—Be kaaru doro de 6e culii!

No Piyeer waajorii jamaa oon

¹⁴ Ndeen Piyeer darodii e sappo e ngo'o been, 6anti daande muudum, de wi'i jamaa oon:

—Onon Alhuudiyankoo6e e joodii6e Urusali-ima fuu, kettinee haala am de paamon kabaaru gadudo oon. ¹⁵ Yim6e 6e nganaa suliibe hono no miilortodon ni. Joonin fay yamnde jeenay beetee faltaaki, sakko neddo yara faa suloo. ¹⁶ Ammaa dum warii faa tabintina ko annabi Jowiila wi'i:

¹⁷ «Laamdo wi'ii:

E ley balde cakitotoode de
mi jippinan Ruuhu am dow tagaa6e fuu.

Bi66e moodon wor6e e rew6e
kaaliran annabaaku.
Jokol6e moodon nji'an holleede,
nayee6e moodon koydinte.

¹⁸ Woodi golloo6e am wor6e e rew6e du,
mi jippinan Ruuhu am dow mu66en e ley
balde deen,
6e kaaldan annabaaku.

¹⁹ Mi wadan kaayeeffiji dow kammu,
mi wadan maandeeji kaayniidi dow leydi,
di laatoo yiyam e yiite e cuurki.

²⁰ Fadde nyalaande gartol Joomiraado mawnde
teddunde ndeen warude,
naange nibbinte,
lewru du wojjan hono no yiyam ni.

²¹ Ndeen, neddo fuu noddudo innde Joomiraado
hisinte.»[†]

²² Piyeer wi'i katin:

[†] **2:21** Jowiila 3.1-5.

—Israa'iilankoo6e, kettinee haalaaji di: Iisaa Nasaraatuujo oon wo neddo mo Laamdo laabinani on wo yuuro e muudum. Laamdo hokki dum baawde, hokki dum wadude kaayeeffiji e maandeji kaayniidi hakkunde moodon, hono no onon e ko'e mon anndirdon ni. ²³ Neddo oon, Laamdo muuynoo gilla arande watee e juude mon. Onon le, on ndujanake mo yimbe 6e anndaa jamirooje, on tontii mo, on mbarii mo. ²⁴ Ammaa Laamdo iirtinii mo, itti mo e naawalla maayde, sabo maayde ndeen waawaano tiigaade mo. ²⁵ Si goonga du, inan ko Daawda haali dow makko, wi'i:
«Wakkati fuu mido yi'a Joomiraado na wondi e am.

Imo woni gere nyaamo am,
faa taa mi diwna kulol.

²⁶ Saabe majjum 6ernde am seyake,
demngal am na mana,

faa 6anndu am du waaltoo dow jikke celludo,
²⁷ sabo a yoppataa yonki am hakkunde maay6e,
a accataa Ceniido maa oon nyola.

²⁸ A anndinii kam laabi nguurndam,
a hebbinan kam seyo sabo ada wondi e am.»§

²⁹ Piyeer 6eydi katin, wi'i:

—Sakiraa6e, mido haalana on laa6al haala maami en Daawda: o maayii, o uwaama, saabeere makko ndeen ina woni do meeden do faa handen. ³⁰ Ammaa wo o annabaajo, imo anndi Laamdo hunanake mo gooto e taaniraa6e makko loomtan laamu makko. ³¹ O yi'ii ko warata, o haali haala ummitagol Almasiihu. O wi'i yonki muudum accataake hakkunde maay6e, 6anndu muudum du nyolataa. ³² Oon woni Iisaa

§ 2:28 Jabuura 16.8-11.

mo Laamdo ummintini, min fuu miden ceedii.
³³ Laamdo bantii mo, heedinii mo gere nyaamo muudum. O hebi e Baabiiwo Ruuhu Ceniido hono no aadorinoo noon, o saaki dum. Joonin odon nji'a dum, odon nana dum. ³⁴ Sabo Daawda meedaay yeentude dow kammu, ammaa wi'ii:

«Joomiraado wi'i Joomam:

Jooda gere nyaamo am,

³⁵ faa mi wada njaabaa way6e ma.»*

³⁶ Lenyol Israa'iila fuu tannyora: Iisaa mo tontudon e leggal palaangal oon, Laamdo wadii dum Joomiraado, wadii dum Almasiihu.

Haala kawrital artiibe goondinde

³⁷ Nde 6e nannoo haala kaan ndeen, ka yuwi berde ma66e sanne, 6e mbi'i Piyeer e nulaa6e hed-dii6e been:

—Sakiraa6e, dume min kaani wadude?

³⁸ Piyeer jaabii 6e, wi'i:

—Tuubee, gooto moodon fuu lootiree lootagal batisima e innde Iisaa Almasiihu, faa lutti moodon njaafee. Ndeen Laamdo hokkan on Ruuhu Ceniido. ³⁹ Sabo Laamdo wadani on aadi, onon e bi66e moodon e yim6e woddu6e fuu. Indi woodani neddo mo Laamdo Joomiraado meeden noddi fuu.

⁴⁰ Caggal duum, Piyeer gongini 6e haalaaji goddi keewdi, ina waajoo 6e, ina wi'a:

—Ndeenee ko'e mon e yim6e jamaanu oonyiido o.

⁴¹ Ja6u6e haala makko been lootaa lootagal batisima. Nyannde ndeen, yim6e hono ujunaaje tato naati e kawrital goondin6e ngaal.

* 2:35 Jabuura 110.1.

⁴² I6e tinnoo e waaju nulaa6e been, i6e nanngunduri e gondal goondin6e ngaal, i6e keltoo buuru,† i6e ngadida du'aawuuji. ⁴³ Kulol naati e mono fuu, sabo nulaa6e been ina ngada kaayeeffiji e maandeeji kaayniidi keewdi. ⁴⁴ Goondin6e been fuu na kawti. Ko 6e njogii fuu, wo 6e kawtu. ⁴⁵ I6e conna jawdi ma66e, i6e kokka mono fuu ko haajaa. ⁴⁶ Nyannde fuu 6e kawritan ley suudu dewal mawndu nduun, i6e laatii 6ernde wootere. I6e keltoo buuru, i6e nyaamda ley cuudi ma66e e seyo e 6erde laa6ude. ⁴⁷ I6e njetta Laamdo, yim6e fuu ina njidi 6e. Nyannde fuu Joomiraado ina 6eydana kawrital ngaal hisinaa6e.

3

No Piyeer selliniri bonnguujo e no waajorii yim6e

¹ Piyeer e Yuhanna naaddi ley suudu dewal mawndu wakkati du'aare yamnde tati. ² Tawi gorko dimdaado e bonngaaku ina yaaree to dammbugal suudu dewal mawndu bi'eteengal Dammbugal Lobbal. Nyannde fuu yim6e makko ina njoyyina mo doon faa o garbina naatoobe suudu dewal mawndu 6een sadaka. ³ Nde o yi'unoo Piyeer e Yuhanna ina naata ndeen, o garbini dum'en. ⁴ Be ndaari mo, de Piyeer wi'i:

—Ndaaru min!

⁵ Gorko oon ndaari 6e faa woodi, sabo na miilii hemrude 6e huunde. ⁶ De Piyeer wi'i:

† 2:42 Heltaade buuru ina firta rewruude Laamdo hiraande seniinde.

—Mi walaa cardi, mi walaa kanje, ammaa mi hokkete ko njogiimi duum: e dow innde Iisaa Almasiihu Nasaraatuujo oon, umma yahu!

⁷ O nanngi junngo muudum nyaamo, o ummini dum. Wakkati gooto, koyde muudum e kolbule mum celli. ⁸ O gurbitii, o darii, imo yaha! O naatidi e ma66e ley suudu dewal mawndu nduun, imo yaha, imo fitta, imo yetta Laamdo. ⁹ Yim6e been fuu nji'i mo, imo yaha, imo yetta Laamdo. ¹⁰ Be annditi wo kanko joodotonoo to dammbugal bi'eteengal Lobbal ngaal ina garbina. Kaayeeffi e wembere nanngi 6e sanne saabe ko o hebi duum.

¹¹ Neddo oon na takkii Piyeer e Yuhanna doon sanne. Yim6e been fuu ndoggi, kawriti e ma66e to danki mbi'eteeki danki Suleymaana no huunde nde foti haaynaade 6e. ¹² Nde Piyeer yiinoo dum fu, wi'i yim6e been:

—Israa'iilankoo6e, ko wadi de idum haaynii on? Ko wadi de odon tufi min gite? Si goonga, wanaa baawde amin naa kulol amin Laamdo wadi de gorko o ina yaha e koyde muudum. ¹³ Laamdo Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, Laamdo maami-raa6e meeden, teddini golloowo muudum Iisaa. Onon kaa, on ngattii mo e juude laamu, on calake mo yeeso Pilaatu, fay si taweede Pilaatu ina yidi yoofude mo. ¹⁴ Onon, on calake Ceniido Ponndi-tiido oon. On nyaagake njoppanedon gaddo warhoore. ¹⁵ Jom Nguurndam oon mbarudon. Ammaa Laamdo iirtini mo e maayde. Miden ceedii dum. ¹⁶ Wo saabe goondinal Iisaa e baawde innde muudum wadi de gorko o dadi. Odon nji'a mo,

odon anndi no o worrunoo du. Ayyo, hoolaare Iisaa ndeen wadi de o laatii celludo kibbudo.

¹⁷ Woodi, sakiraa6e, ko onon e hooree6e moodon ngadudon Almasiihu duum, mido anndi wo saabe majjere tan. ¹⁸ Ammaa hono noon Laamdo tabintiniri ko annabaa6e muudum fuu kaali duum: Almasiihu torroto. ¹⁹ Ndelle tuube, ngarton, faa lutti moodon mooytee. ²⁰ Ndeen Joomiraado waddanan on wakkatiji powtiri e ndakam. O nuldan on Almasiihu mo o su6anii on gilla arande, oon woni Iisaa. ²¹ Ina tilsi o heddo dow kammu faa nde Laamdo heydintini kulle deen fuu, no annabaa6e seniibe been kaaldunoo haala majjum gilla arande noon.

²² Sabo Muusaa wi'ii: «Laamdo Joomiraado moodon nuldan on annabaajo hono am, sakiike moodon. Nja6on huunde fuu ko o haalanta on. ²³ Neddo fuu mo jabanaay annabaajo oon, yaltinte e yimbe Laamdo, de halkee.»*

²⁴ Gilla e Samuwiila faa e annabaa6e war6e caggal muudum, 6e fuu 6e kaalii haala nyalaade de. ²⁵ Onon ngonni ronoo6e annabaa6e been, onon ngonni ronoo6e amaana mo Laamdo nanngani maamiraabe men been nde wi'unoo Ibrahiima: «Wo e yuwdi maa lenyi adunaaru ndu fuu kebirta barke.»†

²⁶ Nde Laamdo ummintinnoo Iisaa golloowo muudum oon fu, wo e moodon o artii nulde dum. O nuli dum faa o barkina on e ley ko o ooncata mono fuu yoppa galleeji muudum bondi.

* **3:23** Fillitagol Tawreeta 18.15, 18, 19. † **3:25** Fudfoode 12.3.

4

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahiibe

¹ Nde Piyeer e Yuhanna kaaldannoo e yimbe been ndeen, almaami'en e mawdo ndaaroo6e suudu dewal mawndu, kam e Saduki'en, ngari to ma66e. ² I6e mettaa sabo Piyeer e Yuhanna ina njanngina yimbe ina mbaajoo dum'en Laamdo umminan maay6e sabo iirtinii Iisaa. ³ Be nangi been, 6e ommbi dum'en e kasu faa jaango muudum, sabo tawii hiiriino. ⁴ Ammaa yimbe heew6e e nan6e waaju oon been ngoondinii, faa wadi hono wor6e ujunaaje njoyo.

⁵ Jaango majjum, hooree6e ma66e e maw6e e jannginoo6e Tawreeta kawritowi Urusaliima. ⁶ Almaami Mawdo bi'eteedo Annas na tawaa toon, woodi du Kayafas e Yuhanna e Alesandere e yuwdi hooree6e almaami'en ndiin fuu na toon. ⁷ Be ndarni Piyeer e Yuhanna yeeso ma66e, 6e yami dum'en e dow baawde deye naa innde ndeye 6e celliniri bonnguujo oon.

⁸ Ndeen, Piyeer keewdo Ruuhu Ceniido wi'i 6e:

—Hooree6e yimbe e maw6e, ⁹ si on yamtii min hannden moyyere nde min ngadani bonnguujo o fu, on yamii min no o danniraa, ¹⁰ odon njeyi anndineede dum do, onon e Israa'iilankoo6e fuu: Wo saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatuujo gorko o darorii yeeso moodon wo dadudo. On tontiino Iisaa oon, ammaa Laamdo iirtinii dum. ¹¹ Kam woni mo Joomiraado wi'i:

«Hayre nde onon nyibo6e calidon,

wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.»*

* 4:11 Jabuura 118.22.

¹² Kisindam hebirtaake e goddo fay gooto. Laamdo hokkaay yimbe innde wonnde fuu ley adunaaru ndu faa kebiren kisindam.

¹³ Nde waalde Saahiibe yi'unoo cuusal Piyeer e Yuhanna fu, dum haayni be, sabo be paamii been wo laddeebe, nganaa janngu be. Be annditi been ina ngondunoo e Iisaa. ¹⁴ Ammaa nde be njiinoo gorko cellinaado oon ina darii yeeso mabbe, walaa fuu ko be mbaawi yeddude. ¹⁵ Be njamiri Piyeer e Yuhanna njalta sarorde ndeen. Ibe ndawrida, ¹⁶ ibe mbi'a:

—Dume ngadeten worbe dido be? Si goonga, wonbe Urusaliima fuu tabintinii be ngadii maande haayniinde. Katin du en mbaawaa yeddude dum. ¹⁷ Joonin kaa, dum haanaa sankitaade e ley yimbe. Ndelle cappanen be, kaden be haalande fay gooto innde Iisaa ndeen.

¹⁸ Ndeen be nodditi dum'en katin, be cappani dum'en taa mbaajoo, taa njanngina innde Iisaa fey. ¹⁹ Ammaa Piyeer e Yuhanna njaabii be, mbi'i:

—Onon e ko'e moodon ndaaree ko buri woodde yeeso Laamdo, min downtanoo on, naa min downtanoo Laamdo? ²⁰ Minen kaa, min mbaawaa selude haalde ko min njiiri gite amin e ko min naniri noppi amin.

²¹ Be cappani dum'en katin, de be njoofi dum'en. Be kebaay fuu ko be njukkoroo dum'en, sabo yimbe been fuu na njetta Laamdo dow ko wadi duum. ²² Danniraado haaynde ndeen oon, duubi muudum ina buri capande nay.

²³ Nde Piyeer e Yuhanna njoppaano ndeen, njeccii to yimbe mubben, kaalani be ko hooreebe almaami'en e mawbe mbi'i dum'en fuu. ²⁴ Nde

6e nannoo dum ndeen, 6e yepti daade ma66e to Laamdo e bernde wootere, 6e mbi'i:

—Laamdo Joomiraado, aan tagi kammu e leydi e maayo manngo e ko woni e mu66en fuu. ²⁵ Aan du haaliri dow baawde Ruuhu Ceniido e hunnduko maama amin Daawda, golloowo maa oon, de wi'i: «Ko saabii de lenyi na peekoroo mawnitaare?

Ko saabii de yim6e na miiloo miilooji 6oli?

²⁶ Kaanankoo6e adunaaru ndaranake wolde, ardiibe kawriti faa ka6a e Joomiraado e Almasiihu muudum.»†

²⁷ Dum wo goonga, sabo ley ngalluure ndeen Hirudus e Pontiyu Pilaatu nanngunduri e Is-
raa'iilankoo6e e lenyi goddi faa ka6a e Iisaa, gol-
loowo maa ceniido mo cubidaa oon. ²⁸ Hono nii 6e
ngolliri ko podinodaa baawde maa e muuyde maa
fuu. ²⁹ Joonin Joomiraado, ndaar gidi‡ ma66e diin.
Kokkaa golloo6e maa waajoraade haala maa e
cuusal manngal. ³⁰ Bangin baawde maa, ndannaa
nyaw6e, ngadaa maandeeji kaayniidi e kaayeeffiji
saabe Iisaa, golloowo maada ceniido oon.

³¹ Nde 6e tilinoo nyaagaade Laamdo ndeen,
nokkuure do 6e kawriti doon dimmbii. Be fuu
6e kebbinaa Ruuhu Ceniido, i6e mbaajoo konngol
Laamdo e cuusal.

No goondin6e been kawtiri huunde fuu

³² Jamaa goondin6e oon fuu wo bernde wootere,
wo hakkillo wooto. Ko 6e njogii fuu 6e kawtu. Fay
gooto ma66e wi'ataa fay huunde e jawdi muudum.

³³ Nulaafe 6een ina ceedoroo ummitagol Iisaa
Joomiraado e baawde mawde. Moyyere mawnde

† 4:26 Jabuura 2.1-2. ‡ 4:29 Maanaa gidaade wo hulfinirde e haalaaji.

ina woni e ma66e 6e fuu. ³⁴⁻³⁵ Fay gooto ma66e waasaay, sabo jogii6e gese e galleeji fuu ina conna, ina ngadda ceede deen to nulaa6e. Ndeen mono e ma66e fuu ina hokkee ko haajaa.

³⁶ Ina woodi doon goddo bi'eteedo Yuusufi, mo nulaa6e been coowirannoo Barnabas (dum na fiirta «Bii cellinoowo berde»). Wo o yuurudo e lenyol Lewi, § dimaado Kipirus. ³⁷ Imo woodunoo ngesa. O sonni nga, o waddi ceede deen to nulaa6e been.

5

No Ananias e Safira penirani Ruuhu Ceniido

¹ Gorko gomma bi'eteedo Ananias e deekum Safira, kam'en du conni ngesa mu66en. ² O suudi feccere ceede deen, tawi deekiiko oon ina anndi. O yaari ko heddii duum, o hokki nulaa6e been. ³ Piyeer wi'i:

—Ananias, ko wadi de Seydaani heewi bernde maa faa penandaa Ruuhu Ceniido, cuududaa feccere coggu ngesa ngaan? ⁴ Wo aan e hoore maa jeynoo nga. Ko connudaa nga duum du, wo aan jeyi ceede deen. Ndelle ko wadi de anniyidaa wadude ni? Wanaa yim6e penandaa koy, wo Laamdo penandaa!

⁵ Nde Ananias nannoo haala kaan fu, saami, maayii. Dum laatani nan6e dum been fuu kulol manngol. ⁶ Jokol6e ummii, ngatti mo e kasanke, ndonndii mo, njaltini yaasin, uwi mo.

⁷ Hono leeruujii tati caggal duum, deekiiko naati, tawi nanaay ko wadi duum. ⁸ Piyeer wi'i mo:

§ 4:36 Yim6e lenyol Lewi ngonnoo ndaaranoo6e golle dewal Laamdo gilla e jamaanu Muusaa.

—Haalanam yalla wo dum jaati connudon ngesa moodon ngaan naa?

O wi'i:

—Ayyo, nii foti.

⁹ Ndeen Piyeer wi'i mo:

—Noy de aan e gora dewrudon faa ndaartindodon Ruuhu Joomiraado? Inan, uwoybe gora ina ngara, faa be njaare, aan du!

¹⁰ De wakkati gooto, kanko du, o saami yeeso Piyeer, wo o maaydo. Jokolbe been naati, tawi o maayii. Be ndonndii mo, be njaltini yaasin, be uwi mo dakkol goriiko. ¹¹ Kulol manngol nanngi kawrital goondinbe e nanbe dum fuu.

No nulaa6e been ngolliri maandeeji kaayniidi e kaayeefiji

¹² Nulaa6e been ina ngada maandeeji kaayniidi e kaayeefiji keewdi hakkunde yimbe. Tawi goondinbe been fuu ina kawrita ley danki Suley-maana kiin, be fuu be bernde wootere. ¹³ Yimbe heddiibe been, fay gooto e mubben suusaa hawtude e ma6be. Ammaa yimbe doon na teddina be. ¹⁴ Goondinbe Joomiraado been ina beydoro yimbe heewbe, worbe e rewbe. ¹⁵ Faa dum hewtini yimbe waddoyde nyawbe, i6e mburtina dum'en dow laabi, i6e mballina dum'en e dow leese e daage, faa nde Piyeer waroyi fu, dowki muudum meema yoga ma6be. ¹⁶ Yimbe heewbe yuuri e gure piiliide Urusaliima, ngaddi nyawbe e wondube e ginnaaji. Been fuu ndannaa.

No nulaa6e been torrira

¹⁷ Ndeen, Almaami Mawdo e battaa'en muudum been, dum woni Saduki'en, keewi kiram. ¹⁸ Be

nanngi nulaa6e been, 6e ommbi dum'en ley kasu.
 19 Ammaa e jemma oon, maleyka Joomiraado gooto omti dammbude kasu deen, wurtini 6e, wi'i:

20 —Njehee ndarowee ley suudu dewal mawndu toon, mbaajodon yim6e haala nguurndam goongalajam dam fuu.

21 Nde 6e nannoo ko maleyka oon wi'i fu, 6e njehi, 6e naatowi suudu dewal mawndu nduun gilla fajiri, i6e njanngina.

Ndeen Almaami Mawdo oon e battaa'en muudum noddi waalde Saahi6e e maw6e Israa'iila fuu batu. Be njamiri nulaa6e been ittowee to kasu toon, ngaddee. 22 Ammaa nde doomo6e been njottinoo ndeen, tawaay 6e e ley kasu toon. Be njeccii, 6e kaaltani waalde Saahi6e been, 6e mbi'i:

23 —Min tawii kasu nguun ina uddii ina sokii, doomo6e been ina keddii yaasin ina kuccunduri e dammbude deen, ammaa nde min udditinnoo ndeen, min tawaay fay gooto ley toon.

24 Nde mawdo doomo6e suudu dewal mawndu oon e hooree6e almaami'en been nannoo dum fu, 6e mbemmbaa, 6e kunngii faamude fuu ko dum waawi laataade. 25 Ndeen goddo wari, humpiti 6e, wi'i:

—Inan, wor6e 6e ommbunodon ley kasu been, ina ndarii ley suudu dewal mawndu, ina njanngina yim6e!

26 Ndeen, mawdo doomo6e oon yaadi e doomo6e been, ngartiri nulaa6e been. Ammaa 6e ngadiraay dum doole sabo i6e kula taa yim6e padda 6e kaaye.

²⁷ Nde 6e ngartirnoo nulaa6e 6een fu, 6e ndarni dum'en yeeso waalde Saahii6e ndeen. Almaami Mawdo oon yami 6e, ²⁸ wi'i:

—Min cappanii on sappannde sattunde, taa mbaajodon e innde gorke oon. De ndaaree ko ngadudon! On cankitii waaju moodon oon ley Urusaliima fuu. Katin du, odon njidi yowude dow amin wareede gorke oon.

²⁹ Piyeer e nulaa6e 6een njaabii, mbi'i:

—Ina tilsii neddo dwtanoo Laamdo, wanaa yim6e. ³⁰ Laamdo maamiraa6e meeden iirtinii Iisaa mo tontudon e leggal de mbaridon dum oon.

³¹ Wo kanko Laamdo teddini faa toowni, de joyyini mo gere nyaamo muudum. Laamdo wadi mo hooreejo, wadi mo kisinoowo faa o hokka Israa'iilankoo6e no tuubira, faa ke6a yaafaneede luttii mu66en. ³² Minen ngoni seedee6e kabaaruuji diin. Ruuhu Ceniido mo Laamdo hokki dwtanii6e dum du na seedii dum.

³³ Nde waalde Saahii6e 6een nannoo dum ndeen, tikki sanne, anniyii warude 6e. ³⁴ Ammaa ina woodi toon gorke jeyaado e waalde Farisa'en bi'eteedo Gamaliyel, jannginoowo Tawreeta Muusaa, teddudo e yim6e fuu. Gorke oon ummii, darii hakkunde waalde Saahii6e ndeen, yamiri nulaa6e 6een njaltinee seeda. ³⁵ Caggal duum, o wi'i 6e:

—Israa'iilankoo6e, ndeenee ko'e mon e yim6e 6e, e ko anniyidon wadude duum. ³⁶ Booyaay ko Tewdas 6angunoo. Imo jogorinoo hoore makko won ko o laatii. Ko wadata yim6e keme nayo ina njokkunoo mo. O waraama, jokkunoo6e mo 6een fuu cankitake, de dum fuu laatake 6olum.

³⁷ Caggal makko, Yahuuda Galilinkeejo oon wari-ino wakkati limgal. Yimbe heewbe njokki dum. Kam du halkaa, jokku be dum been fuu cankitii.

³⁸ Joonin, mido haalana on: accee yimbe been, celon be. Sabo si anniyaaji mabbe e golle mabbe to yimbe yuuri fu, dum fiirtoto. ³⁹ Ammaa si tawii to Laamdo dum yuuri du, on mbaawaa sakkaade dum. Kaybee, taa on ka bu e Laamdo!

⁴⁰ Waalde Saahiibe ndeen ja bi dabare makko. Be nodditi nulaabe been, be piyi dum'en, be cappani dum'en taa kaala e dow innde Iisaa katin, be njoofi dum'en. ⁴¹ Nulaabe been ndilli yeeso waalde Saahiibe ndeen. Be ceyii sabo Laamdo ndaardii be i be poti huyfineede saabe innde Iisaa. ⁴² Nyannde fuu be njoppaay waajaade e jannginde Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasihu kaan ley suudu dewal mawndu e ley galleeji.

6

No worbe njeddo cuboraa faa mballa nulaabe

¹ E balde deen, tawi taalibaa be been ina beydoo heewude. Alhuudiyankoo be haaloobe geresankoo re mbuykani Alhuudiyankoo be haaloobe ibraninkoo re, mbi'i kam'en kaa, rew be mu ben be goriraa be mu ben maayi been njedataake ko nje yi he bude e neema nyannde fuu. ² Nulaabe sappo e dido been noddii jamaa goondin be oon fuu, mbi'i:

—Min kaanaa yoppude konngol Laamdo faa min peccana yimbe nyaamdu. ³ Sakiraa be, cu bee hakkunde moodon worbe njeddo anndiraa be ko woodi, heewbe Ruuhu Ceniido e hakkillo, faa min

kalfina dum'en gollal ngaal. ⁴ Minen kaa, accon min tinnoo e du'aare e waajaade konngol Laamdo.

⁵ Haala kaan weli goondin6e been fuu. Ndeen 6e cubii Etiyen, gorko keewdo goondinal e Ruuhu Ceniido, kam e Filipu e Porokor e Nikanor e Timon e Parmena e Nikolas, jeyaado Antiyoki naatudo e diina Alhuudiyankoo6e oon. ⁶ Be ngaddi subaa6e been yeeso nulaa6e. Been njowi juude mu6ben e dow ma66e, ndu'anii 6e.

⁷ Konngol Laamdo ina yaaja yaade. Taalibaa6e ina beydoo heewude sanne e ley Urusaliima. Almaami'en heew6e ngoondini Iisaa.

No Etiyen nanngiraa

⁸ Etiyen, kebbinaado moyyere e baawde Laamdo oon, ina wada kaayeeffiji e maandeeji kaayniidi mawdi hakkunde yim6e. ⁹ Ammaa yim6e wobbe ngari ndukidi e Etiyen. Been ngoni jeyaabe e waajordu wi'eteendu waajordu rimdinaa6e. Ley ma66e ina woodi yuurube Sireene e Alesandiri e Silisi e Aasiya. ¹⁰ Ammaa 6e kunnngii jaalaade mo sabo imo haalda e ma66e hakkilantaaku e Ruuhu. ¹¹ Ndeen 6e nyoyyi yim6e mbi'a nanii imo mbonkoo Muusaa e Laamdo. ¹² Nii 6e umminiri hakkillooji jamaa oon e maw6e been e janngi-noo6e Tawreeta been. Be ngari, 6e nanngi Etiyen, 6e njaari dum to waalde Saahiibe toon. ¹³ Be ngaddi seedee6e fewree6e, ina mbi'a:

—Gorko o selataa wi'ude ko boni dow wuro seniingo ngo e Tawreeta Muusaa. ¹⁴ Min nanii imo wi'a Iisaa Nasaraatuujo oon liban suudu ndu, de waylita al'aadaaji di Muusaa yoppidi en diin.

¹⁵ Saahii6e joodii6e doon been fuu ndaari Etiyen faa woodi, nji'i yeeso makko ina wai hono yeeso maleyka ni.

7

Waaju Etiyen

¹ Ndeen Almaami Mawdo oon yami Etiyen:

—Yalla ko 6e mbi'i duum, wo noon worri naa?

² Etiyen jaabii, wi'i:

—Sakiraa6e e baabiraa6e, kettindanee kam! Laamdo jom teddeengal oon 6anganii maami en Ibrahiima nde wonnoo leydi Mesopotami, fadde muudum hodoyde Haran, ³ wi'i dum: «Eggu e leydi maa e lenyol maa, njahaa e leydi ndi kollanmaami ndiin.»* ⁴ Ndeen Ibrahiima dilli leydi Kaldiya, yehi hodowi Haran. Caggal maayde bammum, Laamdo eggini dum doon, waddi dum e leydi ndi kodudon e muudum joonin ndi. ⁵ Laamdo hokkaay mo e leydi ndi tafon, fay taa6annde. Ammaa aadake hokkude mo ndi, ndi laatoo halal makko, kanko e yuwdi makko, fay si taweede o walaa biddo tafon. ⁶ Inan ko Laamdo wi'i: «yuwdi maa feran joodowoo leydi njananndi, maree, torree duubi keme nay. ⁷ Ammaa leydi marundi 6e ndiin, mi jukkoto ndi. Caggal duum, 6e njaltan leydi ndiin, 6e teddina kam e nokku oodo.»† Wo noon Laamdo wi'i. ⁸ Ndeen Laamdo ha66idi e Ibrahiima amaana. Taadagol laatii maande amaana oon. Hono noon, ko Ibrahiima he6i Isiyaaka duum, taadi dum nde wadunoo balde jeetati. Hono noon Isiyaaka taadiri Yaakuuba. Hono noon Yaakuuba

* **7:3** Fudfoode 12.1. † **7:7** Fudfoode 15.13-14.

du wadiri 6i66e muudum sappo e dido, laatiibe maamiraabe lenyi meeden sappo e didi.

⁹ Maamiraabe been kaasidii Yuusufi, conni dum Misira. Ammaa Laamdo ina wondi e makko, ¹⁰ hisini mo e torraaji di o torraa fuu, hokki mo moyyere e hakkilantaaku yeeso Fira'awna kaananke Misira oon. Oon wadi mo dawranoowo galle muudum e Misira fuu. ¹¹ Ndeen rafo wadi ley Misira e Kanaana fuu. Billaare mawni faa maamiraabe meeden kunnngii nyaamdu. ¹² Nde Yaakuuba nannoo nyaamri ina woni ley Misira ndeen, neli toon maamiraabe meeden. Be njehi, 6e ngarti. ¹³ Nde 6e njeccinoo Misira dida6erde fu, Yuusufi anndintinii sakiraa6e muudum been hoore mum. Suudu baaba Yuusufi du 6angani Fira'awna. ¹⁴ Ndeen Yuusufi neli noddanee bam-mum Yaakuuba e koreeji muudum fuu. Wo 6e yim6e capande njeddo e njoyo. ¹⁵ Yaakuuba nootowii Yuusufi Misira. O maayi toon, kanko e maamiraabe meeden been. ¹⁶ Be njaaraa Sikem, 6e uwaa e saabeere nde Ibrahiima soorunoo e 6i66e Hamor buudi cardi to Sikem toon.

¹⁷ Nde amaana mo Laamdo wadannoo Ibrahi-ima 6adinoo yottaade ndeen, Ibraninkoo6e keewi ley Misira. ¹⁸ Wakkati oon, kaananke goddo mo anndaano Yuusufi laamii Misira. ¹⁹ Kaananke oon hiili lenyol meeden, torri maamiraabe meeden faa tilsinani 6e 6e njoppa cukaloy ma66e faa maaya. ²⁰ Ley wakkati oon, Muusaa rimaa, wo korsudo Laamdo. O muyninaa lebbi tati ley galle baabiiko. ²¹ Nde o yoppanoo ndeen, 6ii Fira'awna debbo hooyi mo, jogorii mo 6iyum. ²² Hono noon Muusaa janngiri anndal Misirankoo6e fuu, o laatii barki-naado e haalaaji e golle fuu.

23 Nde Muusaa hebunoo duubi capande nay ndeen, muuyi wallude sakiraa6e muudum bi66e Israa'iila. 24 O yi'i Misiranke ina toonyoo gooto ma66e. O yomnitanii neddo makko oon ko toonyaa dum, o fiyi Misiranke oon, o wari dum. 25 Imo sikka sakiraa6e makko been paaman Laamdo ina hisinira dum'en e makko, de 6e paa-maay. 26 Jaango majjum o tawdi dido ma66e ina kaba. O tefi rewrintinde 6e, o wi'i: «Yigiraa6e am, onon, on sakiraa6e! Dume wadi de odon kaba?» 27 Ndeen toonyido gondo muudum oon dunyi mo, wi'i: «Moy wadi ma hooreejo naa carotoodo amin?» 28 Dum le a jidudo warude kam no mbardunodaa Misiranke oon keenan naa?»† 29 Muusaa doggi saabe konngol ngool, de laatowii janano ley leydi Madiyan. O hebi toon bi66e wor6e dido.

30 Nde o hi66innoo toon duubi capande nay ndeen, maleyka 6angi e makko e ley demle yiite e wuumoore hu66oore, ley ladde dakkol waamnde wi'eteende Sinayi. 31 Nde Muusaa yi'unoo dum ndeen, dum haayni dum. Imo battitoo faa o ndaara, de daande Joomiraado wi'i: 32 «Miin woni Laamdo maamiraa6e maada, Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.» De Muusaa na diwna, suusaa ndaarude toon katin. 33 Joomiraado wi'i mo: «Borta pade maa, sabo nokkuure do ndaridaa doon wo seniinde. 34 Mi yi'ii torra kewtiido yim6e am been to Misira, mi nanii uumaali ma66e. Mi jippake faa mi billita 6e. Joonin le, war, mi nule Misira.»§

35 Muusaa mo 6e calanii de 6e mbi'i: «Moy wadi

† 7:28 Wurtagol 2.11-14. § 7:34 Wurtagol 3.1-10.

ma hooreejo naa carotoodo?», wo oon Laamdo nuli. Laamdo wadi dum hooreejo e kisinoowo, wadi dum e junngo maleyka bangannoodo dum e ley wuumoore oon. ³⁶ Kanko wurtini 6e, o wadi kaayeeffiji e maandeeji kaayniidi ley leydi Misira e ley maayo Maaliya e ley ladde duubi capande nay. ³⁷ Oon woni Muusaa biido bi66e Israa'iila: «Laamdo nuldun on annabaajo hono am, sakiike moodon.» ³⁸ Nde 6e kawritinnoo ley ladde ndeen, wo kanko wondi e maleyka kaaldunoodo e makko to waamnde wi'eteende Sinayi. Kanko laatii jottinoowo dum fuu to maamiraa6e meeden. Wo kanko hefi haalaaji buurnooji faa o hokka en.

³⁹ Ammaa maamiraa6e meeden nja6aay dwtanaade mo. Be calanii mo, hakkillooji ma66e pornyii Misira. ⁴⁰ Be mbi'i Haaruuna: «Wadan en tooruuji ardotoodi en, sabo en anndaa ko hewtii Muusaa jaltinnoodo en leydi Misira oon.»* ⁴¹ Ley balde deen, 6e tafi tooru nanndundu hono ga'el. Be ngadani ndu kirsamaari, i6e ngada weltaare saabe golle juude ma66e. ⁴² Ndeen Laamdo tottitii 6e, yoppiri 6e rewude koode kammu, hono no winndiraa e dewtere annabaa6e:
«Hey lenyol Israa'iila!

Duubi capande nay di ngadudon ley ladde diin,
on ngadanii kam sadakaaji e kirsamaaji naa?
⁴³ On ngadaay. On ndonndake hukum do tooru moodon Molok resaa,
kam e tooru ndu ngadudon hoodere mon wi'eteende Refan,
nate de moyyindon faa cujidanon dum'en!
Dum wadi de mido eggina on,

* **7:40** Wurtagol 32.1.

faa njaaredon caggal Baabiila.»†

44 Etiyen beydi katin:

—Maamiraa6e meeden been ina njoginoo hukum seedaaku ley ladde. Hukum oon moyyiniraama hono no Laamdo tindiniri Muusaa, e sifa mo o holli dum. 45 Maamiraa6e meeden ndoni hukum oon. Be eggidi e makko wakkati mo Yoosuwa ardinoo 6e. Be nanni dum leydi ndi 6e teeti e lenyi di Laamdo riiwi diin. Dum worri noon faa jamaanu Daawda. 46 Daawda hebi moyyere Laamdo, o nyaagii dum faa yardoo o nyi6ana Laamdo Yaakuuba joonnde. 47 De wo Suleymaana, kam nyi6i suudu nduun. 48 Ammaa Laamdo Toowdo oon joodataako e cuudi di yim6e nyi6i, hono no annabaajo wi'iri:

49 «Joomiraado wi'i:

Kammu wo joodorgal am,
leydi woni to koyde am njaabata.
Suudu nduye nyi6anton kam?
E nokku oye powtintoomi?

50 Wanaa miin tagiri kulle deen fuu baawde am naa?»‡

51 Etiyen beydi katin, wi'i:

—Onon sattu6e, yoor6e berde, faadinkinii6e! Abada on celaay salanaade Ruuhu Ceniido! On laatake hono maamiraa6e moodon been ni. 52 Moy woni annabaajo mo maamiraa6e moodon torraay? Be mbarii haalannoobe haala garol Ponnditiido. Joonin onon e ko'e moodon du, on njambake Ponnditiido oon, on mbarii dum. 53 On kebii

† 7:43 Amos 5.25-27. ‡ 7:50 Esaaya 66.1-2.

Tawreeta Muusaa mo maleyka'en njippini de on njokkaay dum.

No Etiyen wardaa e kaaye

⁵⁴ Nde Saahii6e been nannoo haalaaji diin fu, 6e tikkani mo sanne sanne faa i6e nyeryundura nyiiye ma66e. ⁵⁵ Ammaa kanko kebbinaado Ru-uhu Ceniido oon, o tiggiti kammu, o yi'i manngu Laamdo, o yi'i Iisaa ina darii gere nyaamo Laamdo. ⁵⁶ O wi'i:

—Ndaaree! Mido yi'a kammu ina udditii, Bii Neddo ina darii gere nyaamo Laamdo!

⁵⁷ Be mbulli semmbe, 6e cukki noppi ma66e, 6e fuu 6e ngurbitanii mo. ⁵⁸ Be mburtini mo ngalluure ndeen, 6e limni mo kaaye. Seedee6e been 6ortii saayaaji mu66en dowuuji, mballini dakkol koyde jokolle bi'eteedo Sool. ⁵⁹ Wakkati mo 6e limnata Etiyen kaaye oon, du'ii, wi'i:

—Iisaa Joomiraado, inan yonki am, ja6u ki!

⁶⁰ Ndeen, o hofii, o feekii faa toowi, o wi'i:

—Joomiraado, taa rewta 6e e hakke o!

Nde o haalnoo dum ndeen, o maayi.

8

¹ Sool ina yardii ko 6e mbari Etiyen duum.

Nyalooma oon, torra mawdo hewtii kawrital goondin6e won6e Urusaliima toon. Be fuu 6e cankitii ley leyde Yahuudiya e Samariya, si wanaa nulaa6e been. ² Wor6e hul6e Laamdo uwi Etiyen, mboyi dum bojji keewdi. ³ Sool kaa yehi na halka kawrital goondin6e ngaal. Imo naata cuudi, imo nannga wor6e e rew6e, imo daasa dum'en, imo uddowa dum'en ley kasu. ⁴ Ammaa sankitiibe 6een naati e yiilaade ina mbaajoo Kabaaru Lobbo.

No Filipu waajorii Kabaaru Lobbo ley leydi Samariya

⁵ Filipu du yehi ngalluure wonnde ley leydi Samariya, ina waajoo yim6e kabaaru Almasiihu.

⁶ Yim6e toon heew6e nani kabaaru maandeeji kaayniidi di Filipu wadi, woodi nji'i dum du. Ndelle 6e kettindii waaju makko faa woodi. ⁷ Wondube e ginnaaji heew6e, ginnaaji diin njaltiri bullaali mawdi. Heew6e 6e 6alli mu66en mbaati ndadi, kam'en e bonnguu6e. ⁸ Dum laatanii ngalluure ndeen seyo manngo.

⁹ Gorko bi'eteedo Simon ina wonnoo ley ngalluure ndeen. Imo gollannoo ndaggadaaku, imo haayninoo Samariyankoo6e sanne, imo wiitoo wo o neddo mawdo. ¹⁰ Yim6e 6een fuu ina nja6ani mo, gilla suka faa mawdo. Be mbi'i:

—Gorko o jogii baawde Laamdo bi'eteede «Baawde mawde».

¹¹ Be njokkii mo ko 6ooyi sabo imo haayninoo 6e e dabare makko. ¹² Ammaa nde Filipu waajinoo 6e Kabaaru Lobbo haala laamu Laamdo e haala lisa Almasiihu ndeen, 6e ngoondini. Wor6e e rew6e du lootaa lootagal batisima*. ¹³ Simon e hoore muudum goondini, kam du. Nde o batisaa ndeen, o takkunduri e Filipu. O yi'i maandeeji kaayniidi e kaayefiiji mawdi gadaadi diin, de dum haaynii mo.

¹⁴ Nulaa6e won6e Urusaliima 6een nani Samariyankoo6e ngoondinii konngol Laamdo. Be nuldi dum'en Piyeer e Yuhanna. ¹⁵ Nde 6een njottinoo ndeen, ndu'anii 6e faa 6e ke6a Ruuhu

* **8:12** Do wi'ete lootagal batisima dow haala batisima, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

Ceniido, ¹⁶ sabo Ruuhu Ceniido jippaaki e dow fay gooto ma66e tafon. Wo dow innde Iisaa Joomiraado oon tan 6e mbatisiraa. ¹⁷ Ndeen Piyeer e Yuhanna njowi juude mu66en dow ma66e de 6e ke6i Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Nde Simon yi'unoo Piyeer e Yuhanna ina njowi juude mu66en dow ma66e ina kokka 6e Ruuhu Ceniido ndeen, inndani 6e ceede, ¹⁹ wi'i:

—Kokkee kam miin du baawde de faa mo njowumi juude am e dow muudum fuu he6a Ruuhu Ceniido.

²⁰ Ndeen Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo Laamdo halke, aan e cardi maa, sabo a miilii dokkal Laamdo na hebiree ceede! ²¹ A walaa ngedu ley golle amin, dum walanaa ma, sabo bernde maa fonnditaaki to Laamdo. ²² Tuubu, wurta e bonanda maa oon, nyaagoda Joomiraado yalla imo yaafe e anniya maa bondo oon. ²³ Sabo mi yi'ii ma a kaadudo bernde, hakke maa ha66ii ma.

²⁴ Simon jaabii, wi'i:

—Nyaagane kam Joomiraado taa fay huunde e ko mbiidon duum hewtoo kam.

²⁵ Woodi, Piyeer e Yuhanna ceedanii Almasiihu, mbaajii konngol Joomiraado toon. Caggal duum, 6e njeccii Urusaliima. Dow laawol ngool du, i6e mbaajoo Kabaaru Lobbo oon e gure Samariya keewde.

No Filipu batisiri howruujo kaananke Etiyopi

²⁶ Maleyka Joomiraado wi'i Filipu:

—Umma, yaaru hordoore, kooyaa laawol jeewniingol yuuroowol Urusaliima ina fonndii Gaaja ngool.

27 O ummii, o yehi. O hawri e gorko Etiyopiyanke. Gorko oon wo howruujo Kandasa. Maanaa Kandasa wo «laamiido debbo Etiyopi». Wo o coortaado, kayboowo beembal jawdi kaananke debbo oon. Tawi o yehiino Urusaliima sujidande Laamdo. 28 Ko o wartata duum, imo joodii e dow torkooru makko puccu, imo jannga ley dewtere annabi Esaaya. 29 Ruuhu wi'i Filipu:

—Batta, samnda torkooru nduun.

30 Filipu doggi hewti ndu, nani imo jannga dewtere annabi Esaaya, de wi'i mo:

—Ndelle ada faama ko njanngataa duum naa?

31 Gorko oon jaabii, wi'i:

—Noy paamirammi si fay gooto fiirtanaay kam?

O nyaagii Filipu yeeja joododoo e makko.

32 Inan aayaaje de o janngi ley dewtere ndeen:

«O yaaraama hono mbaalu kirsoyteengu ni.

No baalel deyyinortoo yeeso kesoowo lee6i muudum ni,

hono noon o mu66iri hunnduko makko.

33 Be leeyinii mo, 6e carii mo sariya bon6o.

Moy waawi fillaade filla yuwdi makko?

Sabo 6e ittii yonki makko ley adunaaru ga.»†

34 Howruujo oon wi'i Filipu:

—Mido njaare, haalanam dow moy annabaajo oon haalata haala ka. Wo dow hoore muudum naa wo god6o?

35 Ndeen Filipu fuddi haalude dow aayaaje deen, de waajii mo Kabaaru Lobbo haala Iisaa. 36 I6e njokki laawol ma66e ngool faa 6e nji'i ndiyam. Howruujo oon wi'i:

† 8:33 Esaaya 53.7-8.

—Inan ndiyam! Dume hadata kam looteede lootagal batisima? ³⁷ [Filipu wi'i:

—Si tawii ada goondini e 6ernde laa6unde fu, walaa ko hadete batiseede. O jaabii, o wi'i:

—Mido goondini Iisaa Almasiihu woni Bii Laamdo.]‡

³⁸ O yamiri torkeoru nduun daroo. Be dido fuu 6e njippii, 6e naati ndiyam daam. Filipu looti mo lootagal batisima. ³⁹ Nde 6e mburtinoo ndiyam dam ndeen, Ruuhu Joomiraado hooyi Filipu. Howruujo oon yiitaay mo katin, jokki laawol muudum, ina seyii. ⁴⁰ Filipu tawowaa Ajootus. § Gilla doon faa Kaysariya, wuro fuu ngo o wari e muudum, o waajoto Kabaaru Lobbo.

9

No Sool tuubiri

¹ Sool ina heddii na haala haalaaji kul6iniidfi dow taalibaa6e Joomiraado been, na wi'a o waran dum'en. O yehi to Almaami Mawdo. ² O naarii dum derewol yamiroore nannoore mo cuudi Alhuudiyankoo6e baajordi gondi Damas. Hono nii, si o tawii toon yim6e jokku6e laawol Iisaa, gorko e debbo fuu, o nannga dum'en, o ha66a, o yaara Urusaliima. ³ Nde o yahunoo faa o 6attitii Damas ndeen, wakkati gooto annoora yuuri dow kammu filii mo. ⁴ O saami e leydi, o nani daande ina wi'a mo:

—Sool, Sool, ko wadi de ada torra kam?

⁵ Sool yami:

‡ **8:37** E dereeji 6ooydi, goddi ngalaa aaya 37. § **8:40** E amaana kiid6o wuro Ajootuswi'etaakenaa Asdot.

—Aan wo a moy, joomam?

Nde o yamunoo dum fu, jaabu wari e makko:

—Miin, wo mi Iisaa mo torrataa oon. ⁶ Umma naatu e ley ngalluure ndeen. Be kaalante ko tilsi ngadaa.

⁷ Wor6e wondube e makko been nani daande ndeen ammaa nji'aay fay gooto. Be ndarii, 6e mbe-mmbaa faa 6e muumdi. ⁸ Sool ummii e leydi, ina feerti gite muudum ammaa yi'ataa fay huunde. Ndeen o dowaa, o nannaa Damas. ⁹ O wadi balde tati o bumdo. O nyaamaay, o yaraay.

¹⁰ Ley Damas doon ina woodi taalibaajo bi'eteedo Ananiyas. E ley holleede, Joomiraado noddi dum, wi'i:

—Ananiyas!

O jaabii, o wi'i:

—Naam, Joomiraado.

¹¹ Joomiraado wi'i mo:

—Umma rewu laawol bi'eteengol Dartiingol, naataa galle Yahuuda, pilodaa gorko bi'eteedo Sool, jeyaado Tarsus, sabo joonin imo wada du'aare. ¹² O yi'i e ley holleede gorko bi'eteedo Ananiyas ina naata, ina yowa juude muudum e makko faa o wumta.

¹³ Ananiyas jaabii, wi'i:

—Joomiraado, mi narrii yim6e heew6e haala gorko o e torraaji keewdi di o wadi seniibe maa won6e Urusaliima. ¹⁴ O wardii do e yamiroore hooree6e almaami'en, faa o ha66a noddoo6e inde maa fuu.

¹⁵ Ammaa Joomiraado wi'i mo:

—Yahu wadoy no mbiimi ni, sabo mi subake gorko o faa o gollana kam. O anndina lenyi e

kaanankoo6e e bi66e Israa'iila du innde am. ¹⁶ Mi hollan mo na tilsi o torree torraaji keewdi saabe am.

¹⁷ Ndeen, Ananiyas yehi, naatowi suudu nduun, yowi juude muudum e makko, wi'i:

—Sakiike am Sool, Joomiraado meeden Iisaa 6angannoodo ma e laawol nde ngarannodaa oon, nulii kam faa mbumtaa, keewaa Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Wakkati oon fu, huunde wa'unde hono kobolaaje nii hobbitii e gite Sool. O wumti, o ummii, de o lootaa lootagal batisima. ¹⁹ O nyaami, de semmbe makko warti. O heddodii e taalibaa6e won6e Damas 6een balde seeda.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

²⁰ Wakkati oon fu, Sool fuddi waajaade ley cuudi baajordi. Imo wi'a Iisaa jaati woni Bii Laamdo.

²¹ Dum haaynii hettindaniibe mo 6een fuu, mbi'i:

—Wanaa kanko wonnoo torrannoodo goondin6e Iisaa won6e ley Urusaliima oon naa? Wanaa faa o hab6a goondin6e o yaara dum'en to hooree6e almaami'en waddi mo do naa?

²² De Sool ina heddii na beydoroow semmbe e ley waaju muudum oon, faa dum jii6i Alhuudiyankoo6e won6e Damas 6een fuu. O laa6inani 6e Iisaa woni Almasiihu oon.

²³ Balde njehi, ngarti, Alhuudiyankoo6e ndawridi faa mbara Sool. ²⁴ Sool humpitii dabare ma66e ndeen. Yim6e ina kayba dammbude ngalluure ndeen jemma e nyalooma fuu, faa 6e ke6a no 6e mbarda mo. ²⁵ Jemma gooto taalibaa6e makko kooyi mo, ngatti mo e hanndeere, ka66i 6oggol, njaltiniri mo kokuwol piilingol ngalluure ngool.

No taalibaa6e won6e Urusaliima ke6iri hoolaade Sool

²⁶ Nde Sool warnoo Urusaliima ndeen, muuyi hawritinde e taalibaa6e Iisaa 6een. Ammaa 6e fuu i6e kula mo, 6e koolaaki yalla o laatake taalibbo Iisaa goonga goonga. ²⁷ Ndeen Barnabas yaari mo to nulaa6e 6een, haalani dum'en no o yiiri Joomiraado ina haalda e makko e laawol ngool, e no o waajorii haala Iisaa e cuusal ley Damas toon. ²⁸ Caggal duum, Sool wondi e ma66e, ina naata ina wurtoo ley galleeji ma66e Urusaliima, ina waa-joroo haala Joomiraado e cuusal. ²⁹ Imo haalda e Alhuudiyankoo6e haalanno6e geresankoo6e 6een, imo yeddundura e ma66e, de kam6e kaa i6e piloo warude mo. ³⁰ Nde sakiraa6e makko goondin6e 6een annditinnoo dum ndeen, njaari Sool Kaysariya. Caggal duum, 6e neli mo Tarsus.

³¹ Ndeen kawrital goondin6e ngaal he6i jam ley Yahuudiya e Galili, kam e Samariya fuu. Ngal 6eydi semmbe, ngal yehi yeeso e kulol Joomiraado, ngal 6eydii heewude saabe ballal Ruuhu Ceniido.

No Piyeer danniri yim6e ley Lidda e Joffe

³² Piyeer ina yiiloo e ley leydi ndiin fuu. O jip-panii seniibe won6e Lidda 6een du. ³³ O tawi toon gorko nyawdo mo banndu muudum fuu waati, bi'eteedo Eneya. O wadii duubi jeetati imo waalii.

³⁴ Piyeer wi'i mo:

—Eneya, Iisaa Almasiihu dannii ma! Umma, moyyin daddo maa!

Wakkati oon pay, o ummii. ³⁵ Won6e Lidda e ngenndi Saron fuu nji'i mo, de tuubani Joomiraado.

³⁶ Ley wuro Joffe ina woodi taalibaajo debbo bi'eteedo Tabita (maanaa majjum woni «Lewla»). Dum woni Dorkas e geresankoore. Imo golla golleeji lobbi, imo wadana talkaabe moyyere. ³⁷ E balde deen o nyawi, o maayi. O lootaa, de o wallinaa ley suudu sooro tafon. ³⁸ Wuro Joffe ngoon woddfunduraa e Lidda, woodi du, taalibaabe been nani Piyeer ina woni to Lidda toon. Ndelle 6e neli worbe dido njaaroo mo o yottoo dum'en law. ³⁹ Piyeer ummii, yaadi e maabe. Nde 6e njottinoo ndeen, 6e njaari mo ley suudu sooro toon. Rewbe talka'en 6e goriraaabe mubbeen maayi been fuu battii dum ina mboya, ina kolla dum saayaaji e kaddule godde de Dorkas nyo'unoo nde wondunoo e mubbeen ndeen. ⁴⁰ Piyeer wurtini yimbe been fuu, hofii, ina du'oo. Caggal duum, hucciti e maaydo oon, wi'i:

—Tabita, umma!

Ndeen Tabita feerti gite muudum, yi'i Piyeer, ummii joodii. ⁴¹ Piyeer nanngi junngo makko, ummini mo. Caggal duum, o noddi seniibe been e rewbe talkaabe been, o holli dum'en Tabita wo buurdo. ⁴² Dum nanaama e ley Joffe fuu, heewbe ngoondini Joomiraado. ⁴³ Piyeer booyti Joffe balde keewde to ceeloowo guri bi'eteedo Simon.

10

No Piyeer noddiraa to suudu Korneliyus

¹ Ley Kaysariya ina woodi gorko bi'eteedo Korneliyus. O mawdo fedde sordaasi'en wi'eteende «fedde Italiyankooɓe». ² O tinniido e diina, kanko e koreeji makko fuu 6e hulbe Laamdo. Imo

sakkana Alhuudiyankooɓe sadakaaji keewɗi, imo wada du'aare to Laamɗo wakkati fuu. ³ Nyannde gomma wakkati yamnde tati, o yi'i e ley holleede maleyka ina naata suudu makko. Maleyka oon ina wi'a mo:

—Korneliyus!

⁴ O ndaari dum faa woodi, o huli, o wi'i dum:

—Joomam, dume?

Maleyka oon wi'i mo:

—Du'aawuuji maa e sadakaaji di ngadandaa talkaabe diin ina mbeli Laamɗo. Laamɗo yeg-gitaay ma. ⁵ Nulu joonin worɓe to wuro Joffe, faa noddowa Simon, bi'eteedo Piyeer. ⁶ Imo jippii to ceeloowo guri bi'eteedo Simon, mo suudu muudum hetti e maayo manngo.

⁷ Nde maleyka kaaldannoodo e makko oon dil-lunoo ndeen, o noddi gollooɓe makko dido e sordaasi gooto kulɗo Laamɗo jeyaado e howruuɓe makko. ⁸ O haalani ɓe ko maleyka oon wi'i duum fuu, o neli ɓe Joffe.

⁹ Jaango majjum, iɓe ngoni e laawol. Nde worɓe tato ɓeen battinoo wuro ngoon ndeen, Piyeer yeeni dow suudu do weeri doon wakkati hakkunde naange faa wada du'aare. ¹⁰ O yolbii sanne, imo yidi nyaamude. Nde ɓe moyyinanta o nyaamdu ndeen, Laamɗo holli mo. ¹¹ O yi'i kammu udditii, de huunde wa'unde hono disaare mawnde ina jippinee e leydi. Cobɓuli muudum nay fuu ina kaɓɓaa. ¹² Sii daabaaji fuu di koyde nay, e kulle ladaoje, kam e sii pooli fuu ina ngoni e mayre.

¹³ Daande wi'i mo:

—Piyeer, umma, hirsu, nyaam!

¹⁴ Piyeer wi'i:

—A'aa, abada Joomiraado! Abada mi nyaamaay ko harmi naa ko tuuni.

¹⁵ Daande ndeen wi'i mo katin:

—Taa harmin ko Laamdo laabini.

¹⁶ Dum wadi noon kile tati. Ndeen disaare ndeen yeentinaa dow kammu.

¹⁷ Piyeer ina wemmbii dow ko hollaa duum, ko dum fiirtata. Tawi wor6e 6e Korneliyus nelunoo 6een, yamiino galle Simon, de joonin 6e ngari. Be ndarii e dammbugal. ¹⁸ Be noddi, 6e yami yalla Simon bi'eteedo Piyeer doon jippii. ¹⁹ Piyeer ina heddi na miiloo dow ko yi'i duum, faa Ruuhu wi'i dum:

—Wor6e tato ina pile. ²⁰ Umma, jippa, njaadaa e ma66e tawa a sikkitiraay, sabo miin nuli 6e.

²¹ Piyeer jippii, wi'i wor6e 6een:

—Inani kam, miin woni mo pilotodon oon. Dume waddi on?

²² Be njaabii, 6e mbi'i:

—Korneliyus mawdo sordaasi'en neli min. O gorko dartiido, kuldo Laamdo, mo lenyol Alhudiyankeo6e fuu seedanii moyyere. Maleyka ceniido yamirii mo min nodde, ngaraa suudu makko, faa o nana waaju maada.

²³ Piyeer silmini 6e, weerni 6e jemma oon.

Jaango majjum, o ummii, o dillidi e ma66e. Sakiraabe wo66e jeyaabe Joffe njaadi e makko.

²⁴ Jaango majjum katin 6e njottii ngalluure Kaysariya. Korneliyus ina hedinoo 6e, noddi sakiraabe muudum e yigiraabe muudum badiibe.

²⁵ Nde Piyeer naatannoo ndeen, Korneliyus ja66ii dum, sujidani dum. ²⁶ De Piyeer ummini mo, wi'i:

—Umma, sabo miin du mi neddo tan.

²⁷ Piyeer ina haalda e makko, faa 6e naati suudu nduun, tawi toon yim6e heew6e ina kawriti. ²⁸ O wi'i 6e:

—Odon anndi daganaaki Alhuudiyanke jokkundura e mo wanaa Alhuudiyanke, naa weerande dum. Ammaa Laamdo hollii kam taa mi ndaarda fay gooto karmudo naa tuundo. ²⁹ Dum wadi nde nelandon kam ndeen, mi warii, mi salaaki. Dum le, kaalane kam, saabe dume noddirdon kam?

³⁰ Korneliyus jaabii, wi'i:

—Hannden woni balde nay, mido wada du'aare ley suudu am e wakkati hono o, yamnde tati ni, faa gorko mo kaddule jalbooje wari, darii yeeso am, ³¹ wi'i: «Korneliyus, Laamdo jaabanake ma du'aawuuji maa e sadakaaji maa. ³² Joonin, nulu e wuro wi'eteengo Joffe, noddanedaa Simon, bi'eteedo Piyeer. Imo jippii to ceeloowo guri bi'eteedo Simon, mo suudu muudum hetti e maayo manngo.» ³³ Dum wadi de nelumi noddowedaa wakkati oon. A gaynii ko ngardaa duum. Joonin min fuu inani min yeeso Laamdo faa min kettindoo ko Joomiraado yamiri ma mbaajodaa min fuu.

³⁴ Ndeen Piyeer fuddi haalude, wi'i:

—Joonin mi yi'ii goonga jaati Laamdo burdintaa yim6e. ³⁵ Neddo kuloowo mo, gadoowo ko fonditii, o jaban dum ko lenyol muudum laatii fuu. ³⁶ Odon anndi konngol ngol Laamdo nuldi 6i66e Israa'iila ngool. Konngol lobbol ngool na holla jam na he6iree saabe Iisaa Almasiihu, kam woni Joomiraado yim6e fuu. ³⁷ Odon anndi kabaaru o huubii leydi Yahuudiya fuu. Dum fuddii gilla Galili, caggal ko Yaayaa waajii yim6e loote batisima.

³⁸ Odon anndi no Laamdo suborii Iisaa Nasaraatu-
 ujo oon, no jippiniri e muudum Ruuhu Ceniido e
 baawde. Odon anndi no Iisaa yiilorii e nokkuuje
 fuu ina golla golleeji lobbi, ina danna be Ibili-
 isa jaalii na torra fuu, sabo Laamdo ina wondi
 e muudum. ³⁹ Minen, min seedeebe ko o golli
 Yahuudiya e ko o golli Urusaliima fuu. Be bili
 o e leggal palaangal, be mbari mo. ⁴⁰ Ammaa
 Laamdo iirtinii mo nyannde tataberde, de bangini
 mo hakkunde amin. ⁴¹ Kaa wanaa yimbe fuu
 o bangani. O banganii seedeebe be Laamdo ar-
 tii subaade been, minen nyaamdube e makko
 de njardi e makko caggal iirtagol makko been.
⁴² O yamirii min mbaajoo yimbe, min ceedoo
 kanko woni mo Laamdo wadi carotoodo wuurbe
 e maaybe. ⁴³ Kanko du woni mo annabaabe fuu
 ceedanii, mbi'i goondindo mo fuu heban yaafa-
 neede hakkeji muudum saabe innde makko.

⁴⁴ Wakkati Piyeer waajotoo waaju oon ndeen,
 Ruuhu Ceniido jippii e hettindiiibe been fuu.
⁴⁵ Alhuudiyankooobe goondinbe wardunoobe e
 Piyeer been fuu dum haaynii dum'en, no dokkal
 Ruuhu Ceniido ngaal saakorii e yimbe be nganaa
 Alhuudiyankooobe ni. ⁴⁶ Sabo iibe nana yimbe
 been ina kaala e demle janane, na njetta Laamdo.
 Ndeen, Piyeer jaabii, wi'i:

⁴⁷ —Yimbe been kepii Ruuhu Ceniido hono no
 meeden ni. Moy waawi hadude be looteede loota-
 gal batisima?

⁴⁸ O yamiri be mbatisiree e innde Iisaa Almasi-
 ihu. Caggal duum, be nyaagii mo o wonda e maabe
 balde seeda.

11

No Piyeer jaaborii kawrital goondinbe gonngal Urusaliima

¹ Nulaabe e sakiraaabe wonbe Yahuudiya been nani yimbe be nganaa Alhuudiyankoobe du kebii konngol Laamdo. ² Nde Piyeer yeentunoo Urusaliima fu, goondinbe tilsinbe taadagol been peli dum, ³ mbi'i:

—A jippanake yimbe be taadaaki, a nyaamdii e mu6ben!

⁴ Ndeen Piyeer haalani be ko wadi duum gilla e fuddoode faa e timmoode, wi'i:

⁵ —Wuro Joffe ngonnoomi, mido du'oo faa nji'umi e ley holleede huunde 6anganii kam. Huunde wa'unde hono disaare mawnde nde cob6uli muudum nay fuu kab6aa, ina jippinee yuuwde e kammu warde to am. ⁶ Taykiimi nde faa woodi, nji'umi daabaaji fuu di koyde nay, e kulle ladde e laddooje e sii pooli fuu. ⁷ Nanumi daande ina wi'a kam: «Piyeer, umma, hirsu, nyaam!» ⁸ Mbiimi: «A'aa, abada Joomiraado! Abada mi nyaamaay ko harmi naa ko tuuni.» ⁹ Daande dow kammu ndeen jaabitii kam katin, wi'i: «Taa harmin ko Laamdo laabini.» ¹⁰ Dum wadi noon kile tati. Caggal duum, kulle deen fuu yeentinaa dow kammu. ¹¹ De wakkati oon pay, worbe tato nulaabe to am yuuru6e Kaysariya ngari to suudu do min ngonnoo doon. ¹² Ruuhu Ceniido wi'i kam mi yaada e ma66e taa mi sikkitira fay huunde. Sakiraaabe njeegomo 6ee do njaadi e am, de min naaddi suudu Korneliyus. ¹³ O haalani min no o yiiri maleyka ina darii ley suudu makko ina wi'a mo: «Nulu e wuro

wi'eteengo Joffe noddanedaa Simon bi'eteedo Piyeer. ¹⁴ O haalante haalaaji kisinoowo ma, aan e koreeji maa fuu.» ¹⁵ Nde puɗɗumi haalude ndeen, Ruuhu Ceniido jippii e maɓɓe hono no jipporinoo e meeden arande ni. ¹⁶ Ndeen, miccitiimi kongol ngol Joomiraado wi'unoo: «Yaayaa batisiranoo ndiyam, ammaa onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.» ¹⁷ Si Laamdo fonndii en e maɓɓe, hokkii 6e ko hokkunoo en duum nde ngoondinnden Joommen Iisaa Almasiihu ndeen, ndelle miin wo mi moy? Yalla mido waawi hadude Laamdo naa?

¹⁸ Nde 6e nannoo dum ndeen, 6e ndeyyini, i6e njetta Laamdo, i6e mbi'a:

—Laamdo tuubinii yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoobe du faa ke6a nguurndam ngoongalajam.

No Kabaaru Lobbo waajoraa ley Antiyoki

¹⁹ Nde Etiyen waranoo ndeen, goondin6e torraama faa cankitii. Wo66e njehi faa Finisi e Kipirus e Antiyoki. I6e mbaajoo Alhuudiyankoobe tan konngol ngool. ²⁰ Ammaa goondin6e wo66e yuuroobe Kipirus e Sireene naati Antiyoki ina mbaajoo Kabaaru Lobbo haala Iisaa Joomiraado oon hakkunde Geresankoobe. ²¹ Baawde Joomiraado ina ngondi e maɓɓe. Yim6e heew6e ngoondini, tuubi, ngarti to Joomiraado.

²² Kawrital goondin6e won6e Urusaliima ngaal nani kabaaru gadudo Antiyoki oon, neli toon Barnabas. ²³ Nde oon yottinoo de yi'i e maɓɓe moyyere Laamdo fu, seyii, tindini 6e fuu 6e tinoo, 6e tabita e Joomiraado e berde laabude.

²⁴ Barnabas wo gorko lobbo, kebbinaado Ruuhu

Ceniido e goondinal. Jamaa keewdo goondini Joomiraado saabe makko.

²⁵ Caggal duum, Barnabas yehi Tarsus faa filowoo Sool. ²⁶ Nde o yiitunoo dum ndeen, o yaari dum Antiyoki. Be ngondi e kawrital goondin6e won6e toon been hitaande hi66unde, 6e njanngini yim6e heew6e. Taalibaa6e won6e Antiyoki been artii fuu wi'eede Almasiyankoo6e.

²⁷ E balde deen, annabaa6e ley goondin6e yuurii Urusaliima ngari Antiyoki. ²⁸ Gooto ma66e bi'eteedo Agabus, ummii, darii, holliri saabe Ruuhu rafo manngo wadan ley laamu Roma fuu. (Woodi, rafo ngoon wadii e laamu kaananke mawdo bi'eteedo Kalawdiyus.)* ²⁹ Taalibaa6e been anniyii hawrundurde mballa, mono fuu ko waawi, faa 6e nelda sakiraa6e ma66e won6e Yahuudiya been. ³⁰ Be ngadi dum, 6e nuldi mballa kaan e juude Barnabas e Sool faa kokkowa maw6e kawrital Urusaliima.

12

No goondin6e torrira

¹ Wakkati oon, kaananke bi'eteedo Hirudus fuddi torrude wo66e ley kawrital goondin6e ngaal. ² O yamiri Yaakuuba sakiike Yuhanna oon wardee kaafaahi. ³ Nde o yiinoo idum weli Alhuudiyankoo6e ndeen, o nanngi Piyeer du. Dum hawri e wakkati iidi buuru mo wattaaka rabilla. ⁴ Nde o nanngunoo Piyeer ndeen, o ommbi

* **11:28** Kalawdiyus wo kaananke Roma mawdo njoya6o. O laamake hakkunde duu6i 41 e 54 caggal rimeede Iisaa. Taariki jamaanu oon ina holla rafo manngo wadii ley laamu Roma fuu hakkunde duu6i 46 e 48 caggal rimeede Iisaa.

ፈum ley kasu. O yamiri pecce sordaasiibe nay loomtundura e haybugol ፈum, fedde fuu yimbe nayo. O anniyii yaarude ፈum yeeso yimbe fuu, si iidi Faltagol tilake. ⁵ Dum wadi de Piyeer haybaa e ley kasu nguun, ammaa kawrital goondinbe ngal selaay nyaaganaade mo Laamdo.

⁶ Nde Hirudus anniyinoo yaarude mo sariya ndeen, jemma oon imo daanii hakkunde sordaasiibe dido, imo haፅiraa callali didi. Ndaarooፎe woፅፎe du ina kayba dammbugal kasu doon. ⁷ Wakkati oon, maleyka Joomiraado wari to makko, annoora yayni ley suudu nduun. Maleyka meemi mo, findini mo, wi'i:

—Umma law!

Ndeen callali diin kaፅፅitii, yuwi e juude makko, caami. ⁸ Maleyka oon wi'i mo:

—Haፅፅa kaፅፅorgol maa, borna pade maa.

Piyeer wadiri noon. Maleyka oon wi'i mo:

—Waana suddamaare maa, njokkaa kam.

⁹ Piyeer wurtii, jokki mo, de o faamaay ko maleyka oon wadata duum wo goonga. Imo miiloo wo o yi'u ፈum ley holleede. ¹⁰ Be paltii kayboowo arandeejo oon e didaፅo fuu. Be njottii dammbugal njamndi naarrugal ngalluure ndeen. Ngalmantani hoore maggal yeeso maፅፆe. Be njalti, be njokki laawol ngool. Wakkati oon, maleyka oon seedi e makko.

¹¹ Hakkillo Piyeer warti, wi'i:

—Joonin mi tannyorii Joomiraado nuli maleyka muudum, faa hisina kam e junngo Hirudus e ko Alhuudiyankooፆe njelinoo faa mi wadee fuu.

¹² Nde o faamunoo ko wadi fu, o yehi suudu Mariyama, inna Yuhanna bi'eteedo Marku. Toon

yim6e heew6e kawriti ina ngada du'aare. ¹³ Nde Piyeer gokkinoo dammbugal galle toon ndeen, golloowo debbo bi'eteedo Roda battitii faa ndaara wo moy. ¹⁴ Nde o annditinnoo daande Piyeer ndeen, o yeggiti omtude dammbugal ngaal no o foti seyaade. O doggi, o naatowi, o humpiti 6e wo Piyeer darii dammbugal toon. ¹⁵ Be mbi'i mo:

—A kaanaado!

Ammaa imo heddii siinude sikke walaa wo dum Piyeer. Be mbi'i katin:

—Dum wo maleyka makko.

¹⁶ De dum fuu Piyeer ina heddii ina gokkoo. Nde 6e udditinnoo, 6e njiinoo mo ndeen, dum haaynii 6e sanne. ¹⁷ O huncani 6e junngo faa 6e ndeyyino, o fillanii 6e no Joomiraado yaltiniri mo kasu, o wi'i:

—Kaalanee dum Yaakuuba, kam e sakiraa6e wo66e been.

Caggal duum, o yalti, o yehi nokku goddo.

¹⁸ Nde weetunoo fu, fitina mawdo ummii hakkunde sordaasiibe been. I6e yamundura noy Piyeer wadi. ¹⁹ Hirudus yamiri 6e piloo 6e nannga mo, ammaa 6e njiitaay mo. Ndelle o yami ndaroo6e been ko laatii, de o yamiri 6e mbaree. Caggal duum, Hirudus jippii Yahuudiya, yehi Kaysariya joodowii toon.

No Hirudus maayiri maayde bonnde

²⁰ Hirudus tikkani yim6e Tirus e Sidon. De yim6e been kaa muuyaay noon, sabo wo leydi makko ndiin 6e ke6ata nyaamdu. Ndelle 6e ndawridi, 6e nuli wo66e nyaagoo faa 6e ndewra e makko. Be paamiri e Bilastus dawranoowo golloo6e kaananke.

²¹ Be itti nyalaande faa 6e kaalda e Hirudus kaananke oon. Nde nyannde ndeen yottinoo fu, o 6ornii kaddule kaananke, o joodii dow joodorgal laamu, o haaldi e ma66e. ²² Yim6e 6een peekii, mbi'i:

—Dum wo daande laamdo, wanaa daande neddo!

²³ Wakkati oon fu, maleyka Joomiraado fiyi Hirudus, sabo o hokkitaay Laamdo teddeengal muudum. O yumi gildi, o maayi.

²⁴ Ammaa konngol Laamdo ngool ina yaara yeeso, ina 6eyda sankitaade. ²⁵ Nde Barnabas e Sool tilinoo e golle mu66en Urusaliima fu, 6e njeccodii e Yuhanna bi'eteedo Marku.

Jahaangal Pool aranal

13

No Barnabas e Pool nuliraa faa ngolla golle Laamdo

¹ Annabaa6e e jannginoo6e ina ngoni ley kawrital goondin6e gonngal Antiyoki ngaal. Kam6e ngoni Barnabas e Simeyon noddirteedo Baleejo e Lukiyus mo Sireene e Manahen, mawnidindo e Hirudus hooreejo leydi oon, kam e Sool. ² Nyannde gomma i6e teddina Joomiraado tawi i6e ngondi e suumayeere, ndeen Ruuhu Ceniido wi'i 6e:

—Cenndanee kam Barnabas e Sool saabe gollal ngal noddirmi 6e ngaal.

³ Caggal suumayeere e du'aare ma66e, 6e njowi juude ma66e e dow yim6e dido 6een, 6e nuli dum'en.

4 Nii Ruuhu Ceniido nuliri 6e. Be njehi Selewkiya, 6e naati laana maayo manngo 6e pondii ruunde* Kipirus. 5 Nde 6e njottinoo Salamis dow ruunde ndeen, 6e mbaajii konngol Laamdo ley cuudi Alhuudiyankoo6e baajordi. Yuhanna bi'eteedo Marku ina wondi e ma66e, ina walla 6e. 6 Be peyyiti ruunde ndeen faa 6e njottii ngalluure wi'eteende Pafos. Toon 6e tawi daggada Alhuudiyanke bi'eteedo Bar-Iisaa, biitotoodo wo annabaajo. 7 Wo o howruujo kaananke bi'eteedo Sergiya Pool. Oon wo jom hakkillo. O noddi Barnabas e Sool sabo imo yidi nanude konngol Laamdo. 8 Ammaa Elimas mo inndem fiirtata «daggada» oon salake 6e. Imo filoo bonnitinde goondinal kaananke oon. 9 Ndeen Sool bi'eteedo Pool, kebbinaado Ruuhu Ceniido, ndaari mo faa woodi, 10 wi'i:

—Bii Ibiliisa! Aan keewdo jamba e hiila, ganyo ko laabi fuu! A selataa oonyude laabi Joomiraado ponnditiidi naa? 11 Joonin jukkungo Joomiraado saaman e maada, a wuman, a yi'ataa naange faa sardi† oon yottoo.

Wakkati oon ni, gite makko cuddini, de ni66i. Imo memmemta, imo filoo dowoowo. 12 Nde kaananke oon yi'unoo ko wadi dum ndeen, goondini Iisaa. Waaju haala Joomiraado kaan haaynake dum.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyoki

13 Pool e yaadiraabe muudum naati laana maayo manngo, ndilli Pafos, njottii Perge ley leydi

* 13:4 Ruunde wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

† 13:11 sardi wo wakkati podanoodo.

Pamfiliya. Doon Yuhanna bi'eteedo Marku seedi e ma66e, yeccii Urusaliima. ¹⁴ Be ndilli Perge, 6e ngari Antiyoki ley leydi Pisidiya. Be naati waajordu nyalaande fowteteende, 6e njoodii. ¹⁵ Caggal janngeede Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe, hooree6e waajordu nduun neli 6e noddee 6e ngara yeeso mu66en. Be mbi'i:

—Sakiraabe, si odon njogii haala cemmbinooha yim6e do fu, kaalee.

¹⁶ Pool ummii, hunci junngo muudum faa 6e kakkilana dum, wi'i:

—Israa'iilankoo6e e hul6e Laamdo wo66e, ket-tinee: ¹⁷ Laamdo Israa'iilankoo6e oon subake maamiraa6e meeden, teddinii lenyol ma66e nde ngol hodoynoo leydi Misira ndeen. O yaltiniri 6e toon baawde makko. ¹⁸ O munyanii[†] 6e ley ladde faa wadi duubi capande nay. ¹⁹ Caggal ko o halki lenyi jeddi e ley leydi Kanaana, o hokki ndi yim6e makko ndona ndi. ²⁰ Ko 6e ngoni ley Misira faa warde ko 6e naati leydi Kanaana fu wadii hono duubi keme nay e capande joy. Caggal duum, o hokki 6e sarotoo6e faa jamaanu annabi Samuwiila. ²¹ Nde dum faltinoo ndeen, 6e nyaagii Laamdo hokka 6e kaananke. Laamdo hokki 6e Sawulu bii Kis yuurudo e lenyol Benyamin. Oon laamii 6e duubi capande nay.

²² Ndeen Laamdo 6orti Sawulu, hokki Daawda laamu. O haali kabaaru muudum, o wi'i: «Mi he6ii Daawda bii Yesa gorko belnoowo bernde am, gadoowo muuyde am fuu.» ²³ E yuwdi makko Laamdo wurtini Iisaa, kisinoowo Israa'iila no aadorinoo noon. ²⁴ Fadde Iisaa warude, Yaayaa

[†] **13:18** Won binndi bi'udfiO nyaamnii 6e.

waajake yim6e Israa'iila fuu tuuba, lootee lootagal batisima. ²⁵ Katin, nde Yaayaa timminannoo golle muudum ndeen, wi'i 6e: «Mi wanaa mo miiloton ngonumi oon. Ammaa ina woodi garoowo caggal am, mo mi fotaa fay e ha66itinde 6oggi pade muudum.»

²⁶ Sakiraa6e, onon yuwdi Ibrahiima e hul6e Laamdo wo66e, wo enen nuldaa kabaaru kisi-noowo o. ²⁷ Sabo won6e Urusaliima 6een e hooree6e mu66en fuu annditaay Iisaa. Katin du 6e paamaay haalaaji annabaabe janngeteedi nyalaande fowteteende fuu. Annabaabe 6een mbi'ii Iisaa sarete. Ko 6e carii mo duum, 6e tabintinii haalaaji diin. ²⁸ Fay si taweede 6e kebaay daliili fuu no 6e mbarda mo, 6e nyaagake Pilaatu o waree.

²⁹ Nde 6e ngollunoo ko Binndi diin mbi'i e makko duum faa hi66i ndeen, 6e njippini mo e leggal palaangal, 6e ngadi mo e saabeere. ³⁰ Ammaa Laamdo iirtinii mo. ³¹ Balde keewde o 6angani wondunoobe e makko 6een gilla Galili faa Urusaliima. Been ngoni seedantoo6e mo yeeso yim6e joonin. ³² Minen, miden ngaddana on Kabaaru Lobbo: ko Laamdo aadaninoo maami-raabe meeden duum, ³³ yottinanii en, enen taaniraabe mu66en. O wadii dum e ley ko o iirtini Iisaa. Noon winndiraa ley jimol Jabuura suura didi:

«Wo a biyam, hannden mi laatake Baaba maa.»§

³⁴ Katin du, Laamdo iirtinii mo e hakkunde maay6e, accaay 6anndu makko nyoli. Noon haaldunoo nde wi'unoo:
«Mi hokkan on barkeeji ceniidi di mbonataa,

§ 13:33 Jabuura 2.7.

di podaninoomi Daawda diin.»*

³⁵ Dum wadi de o wi'i e Jabuura suura goddo:

«A accataa Ceniido maa nyola.»†

³⁶ Daawda gollii ko Laamdo muuyi golla e jamaanu muudum. Caggal duum, o maayi. Banndu makko hawrunduraa e maamiraa6e makko, ndu nyoli. ³⁷ Ammaa mo Laamdo iirtini oon nyolaay. ³⁸ Sakiraa6e, anndee wo saabe makko de mbaajadon yaafeede hakkeoji. ³⁹ Tawreeta Muusaa waawaa wafude neddo ponnditiido. De kanko kaa, goondindo mo fuu, o ndaardan dum ponnditiido. ⁴⁰ Dum le, kaybee taa ko annabaa6e cappinoo duum hewtoo on:

⁴¹ «Onon jalnortoobe golle am, ndaaree,
de dum haaynoo on, de kalkon!

Sabo mi wadan goddum e ley wakkati moodon,
mo on ngoondintaa fay si neddo haalannoo
on.»‡

⁴² Caggal Pool e Barnabas njaltii waajordu nduun, jamaa oon nyaagii 6e 6e ngarta fowteteende waroore, faa 6e njaha yeeso e waaju ma66e. ⁴³ Caggal ko kawrital ngaal wadi duum, Alhuudiyankoo6e heew6e e naatu6e e diina mu66en njokki Pool e Barnabas. Been dido fuu ina kaalda e ma66e, ina tindina 6e 6e keddo e moyyere Laamdo.

⁴⁴ Fowteteende jokkunde ndeen, yim6e ngaluure ndeen fuu kawriti faa kettinoo konngol Laamdo. ⁴⁵ Ammaa nde Alhuudiyankoo6e been njiinoo jamaa oon ndeen, kiram naati 6e. I6e njedda ko Pool waajotoo duum, i6e njenna dum.

* 13:34 Esaaya 55.3. † 13:35 Jabuura 16.10. ‡ 13:41 Habakuk 1.5.

⁴⁶ Ndeen Pool e Barnabas kaaldirani 6e tannyoral, mbi'i:

—Waajibi onon min artotoo haalande konngol Laamdo ngol. Ammaa saabe on paddii ngol, on ndaardaay ko'e moodon odon poti hebude ngu-urndam nduumiidam, min njahan to yimbe 6e nganaa Alhuudiyankoo6e. ⁴⁷ Sabo inan ko Joomiraado yamiri min:

«Mi darnii ma faa laatanodaa lenyi diin annoora, faa kisinnaa haddi adunaaru ndu fuu.»§

⁴⁸ Nde yimbe lenyi goddi diin nannoo haalaaji diin ndeen, ceyii, teddini konngol Joomiraado ngool. Be Laamdo subanii nguurndam nduumiidam been fuu ngoondini.

⁴⁹ Konngol Joomiraado ngool sankitii e leydi ndiin fuu. ⁵⁰ Ammaa Alhuudiyankoo6e been ummini hakkillooji rewbe rewoobe Laamdo saahiibe, kam e mawbe ngalluure ndeen. Be ummini torradow Pool e Barnabas, 6e ndiiwi dum'en leydi ma66e. ⁵¹ Kam'en du pidfi colla koyde mu66en e ma66e, de njehi Ikoniya. ⁵² Taalibaabe been kebbinaa seyo e Ruuhu Ceniido.

14

No Pool e Barnabas mbaajorii ley wuro Ikoniya

¹ Ley Ikoniya du Pool e Barnabas naati e ley waajordu Alhuudiyankoo6e. Ley ko 6e mbaajii duum, Alhuudiyankoo6e e yimbe lenyi goddi heewbe ngoondini. ² Ammaa Alhuudiyankoo6e salii6e goondinde been ummini hakkillooji lenyi

§ **13:47** Esaaya 49.6.

goddi, mbonni berde mu6ben faa mbanya saki-raabe goondin6e been. ³ Ammaa dum fuu hadaay 6e 6ooyude toon, i6e mbaajoroo haala Joomiraado cuusal, i6e kolla hinney Joomiraado. Yim6e been annditii ko 6e mbaajotoo duum wo goonga, sabo Laamdo hokki 6e baawde wadude maandeeji kaayniidi e golleeji kaayniidi. ⁴ Yim6e wuro ngoon peccii: wobbe keedani Alhuudiyankoo6e, wobbe du keedani nulaa6e been.

⁵ Yim6e lenyi goddi e Alhuudiyankoo6e e ardiibe mu6ben anniyii torrude 6e e wardude 6e kaaye. ⁶ Nde 6e maatunoo dum ndeen, 6e ndoggani Listara e Derbe e gure seraaji mu6ben ley leydi Likoniya. ⁷ Toon du i6e mbaajoo Kabaaru Lobbo oon.

No Pool e Barnabas mbaajorii ley wuro Listara

⁸ Ley Listara doon ina woodi gorko bonnguujjo, dimdaado e bonngaaku. Abada o yahaay e koyde makko. ⁹ Imo hettinii waaju Pool. Pool ndaari mo, yi'i o goondinii faa imo waawi danneede, ¹⁰ haali sembe, wi'i:

—Umma, dara e koyde maa!

Gorko oon gurbitii, darii, ina yaha. ¹¹ Nde yim6e been njiinoo ko Pool wadi duum ndeen, mbulli, mbi'i e ley haala Likoniya'en:

—Alla'en njippake dow meeden, na nanndinkinii e yim6e!

¹² Be inndiri Barnabas «Jewus», 6e inndiri Pool du «Hermes»,* sabo Pool wonnoo kaaloowo. ¹³ Suudu tooru mabbe wi'eteendu Jewus ina woni

* **14:12** E ley diina Geresankoo6e Jewus woni hooreejo tooruuji, Hermes woni nelaado majji.

yaasin ngalluure toon. Almaami oon yuuri toon waddi ga'i maysiniraadi pinndi to dammbude narrude ngalluure toon. Kanko e yimbe been ina njidi wadude di kirsamaaji. ¹⁴ Ammaa nde Barnabas e Pool nannoo dum ndeen, dum metti dum'en faa ceeki kaddule muɓɓen, kenyanii jamaa oon ina peekoo, ¹⁵ ina mbi'a:

—Worɓe, dume ngadoton do? Minen du min yimbe hono moodon. Miden mbaajoo Kabaaru Lobbo oon faa tuubon, celon golleeji boli di, ngarton e Laamdo buurdo, tagudo kammu e leydi e maayo manngo e ko woni e muɓɓen fuu. ¹⁶ E jamaanuujii paltiidi diin o accii lenyi fuu njokka laabi muɓɓen. ¹⁷ E dum fuu, imo golla ko woodi faa dum seedanoo mboodirka makko. Imo tomnana on yuwoonde, imo benndinana on nyaamri e wakkati muudum. Imo waaltinira hakkillooji mon nyaamdu e seyo.

¹⁸ No Pool e Barnabas mbaajorii nii fu, faa handen wo e semmbe kadiri jamaa oon hirsande dum'en ga'i diin.

¹⁹ Caggal duum, Alhuudiyankooɓe yuuri Antiyoki e Ikoniya. Be keɓi hakkillooji yimbe been faa limni Pool kaaye. Be ndaasi dum, ɓe njoppowi dum faa caggal wuro ngoon, sabo ɓe miilii wo maaydo. ²⁰ Ammaa nde taalibaaɓe been ngarnoo piilii mo ndeen, o ummii, o soyyitii ley wuro ngoon.

No Pool e Barnabas njecorii Antiyoki

Jaango majjum, o yaadi e Barnabas wuro wi'eteengo Derbe. ²¹ Nde ɓe mbaajinoo toon

Kabaaru Lobbo fu, yim6e heew6e laatii taal-ibaa6e Iisaa. Caggal duum, 6e njeccii Listara e Ikoniya, kam e Antiyoki. ²² I6e beydana taalibaa6e semmbe, i6e tindina dum'en keddoo e goondinal, i6e mbi'a:

—Sanaa tampen tampiriiji keewdi fadde men e naatude laamu Laamdo.

²³ E ley kawrite goondin6e deen fuu, 6e cubanii dum'en maw6e. Caggal duum, 6e cuumii, 6e ndu'ii, 6e kalfini dum'en Joomiraado mo 6e ngoondini oon.

²⁴ Nde 6e ceekunoo leydi Pisidiya ndeen, 6e ngari leydi Pamfiliya. ²⁵ Be mbaajii konngol ngol ley wuro Perge. Caggal duum, 6e njippowii Ataliya. ²⁶ Toon 6e naati laana maayo manngo, 6e pornyii Antiyoki do 6e kalfinanoo moyyere Laamdo faa 6e ngolla gollal ngal 6e tilii ngaal.

²⁷ Nde 6e njottinoo ndeen, 6e kawrunduri yim6e kawrital goondin6e ngaal, 6e kaalani ngal no Laamdo nawtorii 6e, no o omtirani yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e dammbugal goondinal.

²⁸ Be keddii doon faa 6ooyti, i6e ngondi e taal-ibaa6e been.

15

Haala kawrital gadaangal Urusaliima

¹ Yim6e wo66e yuuri Yahuudiya ngari Antiyoki, ina njanngina sakiraa6e been, ina mbi'a:

—Si on taadiraaka hono no Muusaa wi'iri noon fu, on kisataa.

² Pool e Barnabas poodunduri e ma66e, ndukidi e ma66e faa tiidi. Ndelle 6e tabintini nelde Pool e Barnabas e yim6e wo66e faa Urusaliima, 6e kaaldowa e nulaa6e e maw6e goondin6e been dow

majjum. ³ Ndelle kawrital goondin6e ngaal neli 6e. Be peyyiti leyde Finisi e Samariya, i6e kaalana goondin6e toon haala tuubugol yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e. Dum laatani sakiraa6e been fuu seyo manngo. ⁴ Nde 6e njottinoo Urusali-ima ndeen, kawrital goondin6e ngaal e nulaa6e e maw6e been njabbii 6e. Be kaalani dum'en ko Laamdo gollitiri 6e.

⁵ Ammaa wob6e ley goondin6e jeyaa6e e fedde Farisa'en ummii, mbi'i:

—Waajibi 6e taadee, 6e njamiree jokkude Tawreeta Muusaa.

⁶ Nulaa6e e maw6e been kawriti faa ndaara haala kaan. ⁷ Caggal ko haalaaji diin keewii, Piyeer ummii, wi'i 6e:

—Sakiraa6e, odon anndi Laamdo subake kam e ley moodon gilla ko 6ooyi. O subake kam faa mi waajoo Kabaaru Lobbo oon hakkunde yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e, faa 6e nana, 6e ngoondina. ⁸ Laamdo anndudo berde oon hollii ja6anii 6e, nde hokkunoo 6e Ruuhu Ceniido hono no meeden ni. ⁹ Walaa fuu ko o senndiri en e mab6e, e ley ko o laabiniri berde mab6e e goondinal. ¹⁰ Joonin, ko wadi de odon ndaartindoo Laamdo? Odon njowa e taalibaa6e been donngal ngal enen e maamiraa6e meeden fuu en mbaawaay ronndaade. ¹¹ A'aa. Wo moyyere Joomiraado meeden Iisaa de tannyorden hisineede. Hono noon kam6e du.

¹² Kawrital ngaal fuu deyyinii siw, ina hettinii ko Barnabas e Pool pillotoo no Laamdo hokkiri dum'en wadude maandeeji kaayniidi e kaayefiiji

hakkunde lenyi goddi. ¹³ Nde 6e kettinnoo haalaaji diin faa woodi fu, Yaakuuba beydi haala, wi'i:

—Sakiraa6e, kettinane kam! ¹⁴ Simon humpitii en no Laamdo artorii hakkilande yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e, faa wada dum'en yim6e muudum. ¹⁵ Dum hawrii e haalaaji annabaabe diin, hono no winndiraa ni:

¹⁶ «Joomiraado wi'i:

Caggal duum, mi watan,

mi nyi6too suudu Daawda saamundu nduun,
mi fonndita ko boni e mayru,

mi darna ndu katin,

¹⁷ faa yim6e heddiibe fuu tewta Joomiraado,

lenyi di noddammi fuu, faa laatoo yim6e am.

¹⁸ Joomiraado tabintindo kulle de anndunoo wadan gilla arande, kam wi'i noon.»*

¹⁹ Dum saabii miin kaa ko nji'umi, taa tiidinanen lenyi goddi tuubudi ngarti e Laamdo diin.

²⁰ Ammaa mbinndanen 6e 6e ndeentoo e ko tooruuji tuunini e jeenu e nyaamude ko saadi e nyaamude yiyyam. ²¹ Gilla e jamaanuuji 6ooydi, Tawreeta Muusaa ina jannginee ley gure deen fuu, i6e njannga dum nyalaande fowteteende fuu ley cuudi baajordi.

Haala bataaki yaade to goondin6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e

²² Ndeen nulaa6e been e maw6e e kawrital goondin6e ngaal fuu paamiri faa cu6oo wor6e e ley mu6ben faa nela dum'en Antiyoki, 6e njaada e Pool e Barnabas. Be cu6ii Yahuuda bi'eteedo Barasaba, kam e Silas. Dido been fuu wo ardiibe

* **15:18** Amos 9.11-12.

ley sakiraa6e goondin6e. ²³ Inan 6ataaki ki 6e kokki dum'en:

Minen sakiraa6e moodon nulaa6e e maw6e, miden njowta on, onon sakiraa6e amin lenyi goddi gondi Antiyoki e Siiriya e Silisi.

²⁴ Min nanii yim6e yuuru6e to amin met-tinirii berde moodon haalaaji, njii6ii hakkil-looji moodon. Minen le, min njamiraay 6e.

²⁵ Min ndawridii, min paamiri min cu6oo wor6e faa min nela dum'en to moodon, 6e njaada e yigiraa6e amin horsu6e Barnabas e Pool,

²⁶ farritin6e† yonkiiji mu66en saabe Joommen Iisaa Almasiihu. ²⁷ Dum wadi de min neli Yahuuda e Silas, paamina on ko min mbin-

ndi e moodon duum hunnduko e hunnduko.

²⁸ Minen e Ruuhu Ceniido, min anniyake taa min njowa on donje teddu6e si wanaa ko tilsi duum: ²⁹ ndeentodon e kirsanaadi tooruuji e yiiyam e ko saadi e jeenu. Si on ndeenii ko'e moodon e kujje de, on ngadii ko woodi. Laamdo reena en!

³⁰ Woodi, 6e kokkaa laawol, 6e njehi Antiyoki. Nde 6e njottinoo ndeen, 6e kawrunduri kawrital goondin6e ngaal, 6e kokki ngal 6ataaki kiin. ³¹ Nde been janngunoo ki ndeen, ceyii sabo haalaaji diin cembinii berde mu66en. ³² Yahuuda e Silas wo annabaa6e. Be mbaaltiniri berde sakiraa6e e haalaaji keewdi, 6e cemmini dum'en. ³³ Nde 6e 6ooytunoo toon seeda fu, 6e ceedi e sakiraa6e been e dow jam, 6e njeccii to nelnoo6e 6e toon. [³⁴ De

† 15:26 Farritaade wo rafi reenude yonki muudum.

Silas, kam kaa, heddii toon.]†

³⁵ Pool e Barnabas keddii ley Antiyoki doon. Kam'en e wo66e heew6e ina njanngina ina mbaajoo konngol Joomiraado.

Jahaangal Pool dīdā6al

No Pool e Barnabas ceediri

³⁶ Caggal balde seeda, Pool wi'i Barnabas:

—Njeccoden e gure de mbaajinoden konngol Joomiraado deen fuu, njippanoden sakiraa6e meeden been, ndaaren no 6e ngorri.

³⁷ Barnabas ina yidi 6e njaada e Yuhanna bi'eteedo Marku. ³⁸ De Pool kaa muuyaay 6e njaada e gorko oon, sabo oon seediino e ma66e Pamfiliya, yaadaay e ma66e faa gollida e ma66e.

³⁹ Barnabas e Pool luuri faa ceedi. Mono e ma66e fuu subii neddo goddo. Barnabas yaadi e Marku, naati laana maayo, fonndii ruunde§ Kipirus. ⁴⁰ Pool du subii yaadude e Silas. Sakiraa6e 6een kalfinii 6e e hinney Joomiraado de 6e ndilli.

⁴¹ Be ndewi leyde Siiriya e Silisi, i6e cemmбина kawrite goondin6e deen.

16

No Timote yaadi e Pool e Silas

¹ Pool wari Derbe. Caggal duum, o yottii Listara. Goondindo bi'eteedo Timote ina tawaa doon. Inniiko wo Alhuudiyanke goondindo, de baabii-iko wo neddo yuurudo Geres. ² Sakiraa6e won6e Listara e Ikoniya 6een ina ceedanoo mo wo o

† **15:34** E dereeji 6ooydi, goddi ngalaa aaya 34. § **15:39** Ruunde wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

lobbo. ³ Pool ina yidi faa o yaada e muɓɓen. Ndelle yaari mo faa o taadee tafon, sabo Alhuudiyankooɓe wonɓe e leyɗe deen been fuu ina anndi baabiiko wo yuurudo Geres. ⁴ Ley gure ɗe ɓe peyyiti deen, iɓe njottinana goondinɓe jamirooje ɗe nulaabe e mawɓe wonɓe Urusaliima been kolli ɓe njokka. ⁵ Hono noon, kawrite goondinɓe deen ina ɓeydoo semmbe ley goondinal, ina ɓeydoo heewude nyannde fuu.

No Pool noddiraa Makedoniya

⁶ Ruuhu Ceniido haɗi ɓe waajaade konngol ngol ley Aasiya. Saabe majjum ɓe ndewi leydi Firigiya e leydi Galaatiya. ⁷ Nde ɓe ngarnoo keerol Misiya ndeen, ɓe pili yaade Bitiniya, ammaa Ruuhu Iisaa accaay ɓe naata. ⁸ Saabe duum, ɓe paltii Misiya, ɓe naati e wuro wi'eteengo Torowas. ⁹ Jemma oon, Pool heɓi holleede. O yi'i gorko Makedoniyanke ina darii, ina nyaagoo mo ina wi'a:

—Ngaraa Makedoniya, mballaa min!

¹⁰ Nde Pool yiinoo ko hollaa dum ndeen, wakkati oon ni, filii yahude Makedoniya. Min tannyorii Laamɗo noddii min faa min mbaajoo ɓe Kabaaru Lobbo.

No Lidiya goondiniri waaju Pool ley Filipi

¹¹ Hono noon, min naati laana maayo yuuruka Torowas, min ponndii ruunde Samotaras. Jaango majjum, min ponndii Neyapolis. ¹² Min yuwi doon, min ponndii Filipi. Filipi wo ngalluure mawnde e leydi Makedoniya nde Romankooɓe ndawranta. Min ngadi balɗe seeda doon. ¹³ Nyalaande fowteteende, min njaltiri wuro ngoon hedde daande maayo to min miili Alhuudiyankooɓe na

mboownoo wafude du'aare. Min tawi doon rewbe ina kawriti. Min njoodii, min mbaajii be. ¹⁴ Gooto ma6be wo debbo jokkudo Laamdo bi'eteedo Lidiya. Wo o connoowo kaddule bodeeje, jeyaado ngalluure wi'eteende Tiyatira. Imo hettindii waaju oon, de Joomiraado omti bernde makko faa o jaba ko Pool waajotoo duum. ¹⁵ Kanko e koreeji makko fuu be lootaa lootagal batisima. Caggal duum, o nyaagii min, o wi'i:

—Si odon tiigorii kam mi goondindo Joomiraado fu, ngaree suudu am, mbeeranon kam.

O tilsinani min faa min nja6i.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

¹⁶ Nyannde wootere miden njaha to nokkuure wadirde du'aare. Kordo gondudo e ginnaaru hawriti e amin. Wo o ji'owoo ko warata. Joomiraabe makko ke6ii kaalisi keewdo e ndaggadaaku makko nguun. ¹⁷ O jokki min, minen e Pool, imo feekoo, imo wi'a:

—Yimbe be wo gollanoobe Laamdo Toowdo! I6e mbaajoo on laawol kisindam!

¹⁸ Balde keewde imo wada noon faa bernde Pool ummii, hucciti e makko, wi'i ginnaaru nduun:

—Saabe Iisaa Almasiihu, yaltu e debbo o!

Ginnaaru nduun yalti wakkati oon pay. ¹⁹ Nde joomiraabe kordo oon paamunoo laawol mu6ben hemrude ceede e makko timmii fu, nanngi Pool e Silas, ndaasi dum'en ngaddi faa ley luumo yeeso sarotoobe wuro ngoon. ²⁰ Ndeen be njaari dum'en to hooree6e, be mbi'i:

—Worbe dido be wo Alhuudiyankoo6e. I6e ngadda baasi e wuro meeden ngo. ²¹ I6e mbaajoo

al'aadaaji di ndaganaaki en njaben naa ngollen, sabo en Romankoobe.

²² Jamaa oon ummanii 6e. Hooree6e been njamiri 6e borte kaddule ma66e, de 6e piiree loosi. ²³ Be piyaa faa naawi, 6e paddaa ley kasu. Hooree6e been njamiri kayboowo kasu oon hayba 6e faa wooda. ²⁴ Oon le, nde hebunoo yamiroore ndeen fu, nanni 6e e ley suudu kasu hakkundeeru. O geyyiri koyde ma66e geyyelle ledde.

²⁵ Hakkunde jemma oon, Pool e Silas ina ngada du'aare, ina njimana Laamdo. Kasunkoobe wobbe been du ina kettindanii 6e. ²⁶ De wakkati gooto, leydi dimmbii dimmbagol manngol faa joyyinirde kasu deen njergii. Wakkati oon du, dammbude deen fuu omtii, geyyelle kasunkoobe deen fuu kabbitii. ²⁷ Nde kayboowo oon finnoo de yi'i dammbude kasu deen ina omtii fu, soorti kaafaahi muudum faa waritoo, miilii kasunkoobe been ndoggii. ²⁸ Pool yeewnii faa toowi, wi'i mo:

—Taa wadu hoore maa ko boni, min fuu do min ngoni!

²⁹ Ndeen kayboowo oon naarii jaynorgol. O doggiri kasu to Pool e Silas ngoni toon, o hippii yeeso mu66en, heddi imo diwna. ³⁰ Caggal duum, o wurtini 6e, o wi'i 6e:

—Joomiraa6e, noy kaanumi wadude faa mi hisa?

³¹ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Goondin Iisaa Joomiraado, ndeen a hisan, aan e koreeji maa fuu.

³² Be mbaajii mo konngol Joomiraado, kanko e koreeji makko fuu. ³³ Faa booyti seeda, ley jemma oon o yaari 6e, o lootowi barme ma66e. Wakkati

oon du o lootaa lootagal batisima, kanko e koreeji makko fuu.

³⁴ O nanni Pool e Silas suudu makko, o hokki dum'en nyaamdu. Kanko e koreeji makko fuu 6e ceyii sabo 6e kebii goondinde Laamdo. ³⁵ Nde weetunoo ndeen, hooree6e Romankoo6e neli yim6e laamu mbi'a kayboowo oon yoppa wor6e dido 6een. ³⁶ Kayboowo oon haalanowi dum Pool, wi'i:

—Hooree6e 6een nulii njoppedon. Mburtee joonin, njehee e jam.

³⁷ Ammaa Pool jaabii, wi'i:

—Be njamirii min piyee yeeso yim6e tawa min caraaka, fay si min dido fuu min Romankoo6e. Be nanni min e kasu. Joonin 6e njaltiniran min cuncukka naa? Dum kaa laatataako. Sanaa kam6e e ko'e ma66e, 6e ngara 6e njaltina min!

³⁸ Yim6e laamu 6een kaaltani hooree6e Romankoo6e 6een haala kaan. Been kuli nde nannoo Pool e Silas wo Romankoo6e ndeen. ³⁹ Be njehi, 6e curowi dum'en, 6e mburtini dum'en kasu toon. Be nyaagii dum'en ndilla wuro ngoon. ⁴⁰ Nde Pool e Silas njaltunoo e kasu ndeen, naati galle Lidiya. Be nji'i sakiraa6e 6een, 6e cemmbini berde mu66en. Caggal duum, 6e ndilli.

17

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

¹ Pool e Silas peyyiti Amfipolis e Apoloni faa njottii Tesaloniiki. Ina woodi waajordu Alhudiyanoo6e toon du. ² Pool wadi no woowri, naati ley waajordu nduun. Nyalaade powteteede tati imo liddundura e ma66e imo fiirtana 6e Bindi diin. ³ O fiirtani 6e, o holli 6e ina tilsunoo

Almasiihu oon torree, ummintinee e maayde. O wi'i 6e:

—Iisaa mo mbaajotoomi on haala muudum oon, kam woni Almasiihu.

⁴ Wo66e ma66e tannyori dum goonga, njokki mo, kanko Pool, e Silas. Yim6e Geresankoo6e rewo6e Laamdo heew6e e rew6e saahi6e duudu6e du njokki 6e. ⁵ Alhuudiyankoo6e 6e nganaa goondin6e been kiri Pool e Silas, nanngi yim6e huyfu6e yiilotoo6e ley luumo, kawrunduri dum'en. Be njirkiti ngalluure ndeen fuu. Be naati e galle Yason, i6e piloo Pool e Silas faa 6e njaara dum'en yeeso yim6e wuro. ⁶ Nde 6e kunnginoo yiitude dum'en ndeen, 6e ndaasi Yason e sakiraa6e wo66e, 6e ngaddi dum'en to sarotoo6e ngalluure ndeen, i6e peekoo, i6e mbi'a:

—Yim6e umminoo6e baasi e aduna o fuu ngarii do. ⁷ Yason weerni dum'en! Be fuu ko 6e ngadata duum ina luttunduri e sariya kaananke Roma mawdo oon. I6e mbi'a kaananke goddo ina woodi, bi'eteedo Iisaa.

⁸ Haalaaji diin njirkiti jamaa oon e sarotoo6e ngalluure ndeen. ⁹ Sarotoo6e been njomnii Yason e wondube e muudum been, nja6i buudi diin, de njoofi dum'en.

No yim6e Bereya nja66orii Kabaaru Lobbo

¹⁰ Jemma oon pay, sakiraa6e been neli Pool e Silas Bereya. Nde 6e njottinoo ndeen, 6e njehi to waajordu Alhuudiyankoo6e. ¹¹ Yim6e won6e doon ina 6uri Alhuudiyankoo6e won6e Tesaloniiki been jikku lobbo. Be njakkitorii konngol Pool ngool e juude didi. I6e piloo ley Binndi diin nyannde fuu faa 6e ndaara yalla ko Pool waajii duum

wo goonga. ¹² Heew6e e ma66e ngoondini, kam e rew6e Geresankoo6e saahiibe e wor6e Geresankoo6e heew6e. ¹³ Nde Alhuudiyankoo6e Tesaloniiki paamunoo Pool waajake konngol Laamdo ley Bereya ndeen, 6e ngari toon, 6e njirkiti jamaa oon, 6e ummini hakkillooji mu66en. ¹⁴ Wakkati oon fu, sakiraa6e been neli Pool to maayo manngo faa hooya laana, de Silas e Timote keddii doon. ¹⁵ Downtu6e Pool been njaadi e muudum faa Ateena. Pool yeccini 6e Bereya faa 6e kaalana Silas e Timote ngara to muudum law.

No Pool waajorii ley ngalluure wi'eteende Ateena

¹⁶ Pool ina doomi 6e Ateena fadde ma66e warude. Bernde muudum naawi sanne ko yi'i no ngalluure ndeen foti heewde tooruuji noon. ¹⁷ Dum wadi de o haaldi e Alhuudiyankoo6e e rewo6e Laamdo won6e ley waajordu nduun. Nyannde fuu imo haalda e yim6e wuro ngoon taliyaare to 6e kawritata toon. ¹⁸ Wo66e ley filotoo6e paamal wi'ete6e Epikuri'en e Sitoyko'en njaabunduri e makko. Wo66e ina mbi'a:

—Dume borbortoowo o haalata?

Wo66e du ina mbi'a:

—Imo nanndi e baajotoodo haala tooruuji janani.

Walaa ko 6e mbiiri noon si wanaa haala Iisaa e ummital maay6e o waajinoo 6e.

¹⁹ Ndeen 6e kooyi Pool, 6e njaari dum waamnde to kawrital Areyopagus* wadata. Be mbi'i dum:

* **17:19** Areyopagus wo kawrital 6urngal fuu toowude e ardiibe ngalluure Ateena.

—Miden njidi anndude diina keso mo mbaa-jotodaa oon. ²⁰ Si goonga, ada tobba e noppi amin haalaaji di min mboowaa nanude. Miden njidi anndude maanaa majji.

²¹ Tawi Ateenankoo6e e janan6e joodiibe toon 6een ngollataa huunde fuu si wanaa hettindaade huunde heyre naa fillitaade nde.

²² Ndeen Pool darii hakkunde kawrital Arey-opagus, wi'i:

—Ateenankoo6e, mi yi'ii on yidu6e diina moodon sanne. ²³ Sabo ko njiiltiimi e ngalluure moodon duum, mi yi'ii cuudi moodon dewirdi, mi tawii ina winndaa e ittirde sadaka wootere: «Saabe Alla mo anndaaka».† Ndelle, Alla mo on anndaa oon, kam mbaajotoomi on. ²⁴ Laamdo tagudo adunaaru e ko woni e muudum fuu oon, kam woni jom kammu e leydi. O joodataako ley cuudi nyibiraadi juude. ²⁵ O haajaaka yimbe ngollana mo fay huunde, sabo kanko hokkata tageefo ngoon fuu nguurndam e foofaango e huunde fuu. ²⁶ E neddo gooto Laamdo wurtiniri lenyi diin fuu, joyyini dum'en e adunaaru ndu. Gilla dum wadaay, o darnii wakkatiiji e keeri kodorde mu66en. ²⁷ Laamdo wadii dum faa 6e piloo dum, 6e memmemta faa 6e njiita dum. E dum fuu o woddaaki fay gooto e meeden. ²⁸ Kam wadi de eden mbuura, eden njaha, eden ngoni do. Hono noon du yimoo6e moodon wobbe mbi'i: «Enen du, en yuwdi makko.»

²⁹ Sabo en yuwdi makko, en kaanaa miilaade imo nanndi e tooru moyy'iniraandu kanje naa

† **17:23** Ateenankoo6e ngadi e rewruude innde alla mo anndaaka, taa tooru ndu 6e njeggiti fuu mettina.

cardi naa hayre sehaande, nde neddo moyyiniirta nyeenyal e hakkillo. ³⁰ Laamdo rewtidaaki yimbe nde ngonnoo ley majjere ndeen. Joonin, o yamirii yimbe fuu tuuba do tawaa fuu. ³¹ Sabo o wadii nyannde nde o sarotoo adunaaru ndu e fonnditaare. O sarortoo dum e neddo mo o subii oon. O hollii yimbe fuu dum wo goonga nde o ummintinnoo neddo oon e maayde.

³² Nde 6e nannoo Pool ina waajoo haala umital maay6e ndeen, wo66e na njalnoro mo, de wo66e na mbi'a:

—Min kettindoto waaju maa o nyannde wonde.

³³ Nii Pool wurtorii ley ma66e. ³⁴ Wo66e njokki mo, ngoondini. Gooto ma66e ina wi'ee Diyonisiyus, jeyaado e kawrital Areyopagus. Kam e debbo bi'eteedo Damaris, e wo66e katin du ngoondini.

18

No Pool golliri ley ngalluure wi'eteende Korintu

¹ Caggal duum, Pool dilli Ateena, yehi Korintu. ² O tawi toon Alhuudiyanke bi'eteedo Akila, jeyaado leydi mbi'eteendi Ponta. Booyaay ko oon e deekum bi'eteedo Pisisilla yuuri Itali, sabo Kalawdiyus kaananke mawdo oon yamiriino Alhuudiyankoo6e fuu mburtoo Roma.* Pool yehi ndaarude 6e. ³ O wondi e ma66e doon, imo gollida e ma66e sabo wo o gadoowo hukumuuji hono no ma66e ni. ⁴ Nyalaande fowteteende fuu, Pool ina

* **18:2** Yamiroore Kalawdiyus riiwude Alhuudiyankoo6e Roma ndeen darnaama hitaande 49 naa 50 caggal rimeede Iisaa.

liddundura e Alhuudiyankoobe e Geresankoobe ley waajordu. Imo filoo faa 6e ngoondina.

⁵ Nde Silas e Timote yuurnoo Makedoniya njot-tii Korintu ndeen, Pool watti hakkillo muudum fuu e waajaade, ina seedanoo Alhuudiyankoobe been Iisaa woni Almasiihu. ⁶ Ammaa saabe ko 6e calanii mo, i6e njenna mo, o fiddi kaddule makko, o wi'i 6e:

—Si Laamdo jukkake on fu, wo feloore moodon! Miin kaa, mi walaa feloore. Gilla joonin mi yahan to 6e nganaa Alhuudiyankoobe.

⁷ O dilli doon, o yehi to gorko jukkudo Laamdo, bi'eteedo Tiitu Yustus, mo galle muudum takkii e waajordu nduun. ⁸ Kirispus, hooreejo waajordu nduun oon, kam e koreeji muudum fuu ngoondini Joomiraado. Heew6e e Korintunkoo6e hettindii6e been ngoondini, de lootaa lootagal batisima.

⁹ Jemma gooto Joomiraado haaldi e Pool ley holleede, wi'i:

—Taa hulu, taa deyyina. Waaja, ¹⁰ sabo mido wondi e maada. Fay gooto waawaa torrude ma. Mido woodi yim6e heew6e ley ngalluure nde.

¹¹ Pool joodii hakkunde ma66e hitaande e lebbi jeegom, ina janngina 6e konngol Laamdo.

¹² Nde Galliyo laaminoo leydi Akaya ndeen, Alhuudiyankoobe paamiri, ummanii Pool, njaari dum suudu sariya, ¹³ peli dum, mbi'i:

—Gorko o na nannga hakkillooji yim6e faa ndewra Laamdo e laawol ngol wanaa Tawreeta Muusaa.

¹⁴ Pool anniyii faa jaaboo 6e, de Galliyo wi'i Alhuudiyankoobe been:

—Alhuudiyankoo6e, si tawii wo toonya naa gol-lal bonngal o wadi on, mi jabanen on ko mbul-litidon dow makko duum. ¹⁵ Ammaa wo dum jeddi dow haalaaji diina moodon e inde tan. Wo jeddi dow sariya moodon onon. Ndelle sanaa carodon onon e ko'e moodon. Miin kaa, mi sarataako kulle deen!

¹⁶ Caggal duum, o wurtini 6e suudu sariya nduun. ¹⁷ Joonin le, 6e fuu 6e nanngi Sosteni, hooreejo waajordu nduun, 6e piyi dum yeeso suudu sariya doon. Ammaa e dum fuu Galliyo hillaaka fey.

No Pool yeccorii Antiyoki

¹⁸ Pool 6ooyti doon balde keewde. Caggal duum, o waynunduri e sakiraa6e 6een, o naati laana, o fonndii Siiriya, kanko e Pirisilla e Akila. Fadde makko naatude laana kaan, o lafi hoore makko nokku bi'eteedo Kankiriya saabe ko o hunii Laamdo. ¹⁹ Be njottii Efeesu. Pool yoppi doon Pirisilla e Akila. Kam kaa naati waajordu ina liddundura e Alhuudiyankoo6e 6een. ²⁰ Be nyaagii mo o wonda e ma66e, de o jabaay. ²¹ Nde o waynundurannoo e ma66e ndeen, o wi'i:

—Mi wartowan to moodon si Laamdo jafii.

O naati laana, o dilli Efeesu. ²² O yehi faa o yottii Kaysariya, de o yeenti Urusaliima faa o jowta kawrital goondin6e ngaal. Caggal duum, o yehi Antiyoki.

Jahaangal Pool tata6al

²³ Pool 6ooyti toon seeda de dilli. O feyyiti leydi Galaatiya e leydi Firigiya, imo yaha imo semmbina berde taalibaa6e toon fuu.

No Apolos waajorii ley Efeesu e Korintu

²⁴ Alhuudiyanke bi'eteedo Apolos, dimaado Alesandiri, wari Efeesu. Wo o baawdo haala, anndudo Binndi diin, ²⁵ janngudo laawol Joomiraado. Imo teenji e waaju sanne, imo janngina kabaaru Iisaa faa laaba. De wo lootagal batisima ngal Yaayaa wadunoo ngaal tan o anndi. ²⁶ Imo waajoroo tannyoral e ley waajordu nduun. Nde Pirisilla e Akila kettindaninoo mo fu, njaari mo, piirtani mo laawol Laamdo ngool, beydani mo ko o anndaano. ²⁷ Nde Apolos anniyinoo yaade leydi Akaya ndeen, sakiraa6e been mballi mo. Be mbinndani taalibaa6e won6e toon been bataaki nja66oo mo faa wooda. Nde o yottinoo toon ndeen, o walli goondin6e been e dow moyyere Laamdo sanne. ²⁸ Sabo imo yedda Alhuudiyankoo6e imo li6a haala mu66en hakkunde yim6e, imo hollira dum'en ley Binndi Ceniidi wo Iisaa woni Almasi-ihu.

19

No Pool sembindiniri goondin6e ley Efeesu

¹ Nde Apolos wonnoo Korintu ndeen, Pool jokki laawol ley baamle, yehi Efeesu. O tawi toon taalibaa6e. ² O yami dum'en, o wi'i:

—Nde ngoondinnodon ndeen yalla on kebii Ruuhu Ceniido naa?

Be njaabii mo:

—Min nanaay yalla Ruuhu Ceniido ina woodi du, sakko min ke6a.

³ O yami 6e, o wi'i:

—Ndelle, lootagal batisima ngale ke6udon?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—Lootagal batisima Yaayaa ngaal.

⁴ Pool wi'i:

—Yaayaa lootirii yim6e batisima tuubugol hakke, ina wi'a yim6e been ngoondina garoowo caggal muudum oon, dum woni Iisaa.

⁵ Nde 6e nannoo dum ndeen, 6e lootaa lootagal batisima dow innde Iisaa Joomiraado. ⁶ Nde Pool yownoo juude muudum dow ma66e fu, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e, i6e kaalda demle janane, i6e kaalda annabaaku. ⁷ I6e ngada hono yim6e sappo e dido.

⁸ Pool naati e ley waajordu nduun, ina waajoroo 6e tannyoral haddi lebbi tati. Imo haalda e ma66e, imo liddundura e ma66e, imo filoo faaminde 6e haala laamu Laamdo. ⁹ Ammaa yoor6e berde na ngonni ley ma66e, njabaay goondinde, ina mbonna laawol Joomiraado ngool yeeso yim6e fuu. Dum wadi de Pool seedi e ma66e, yaari taalibaa6e been feere, ina waajoo dum'en nyannde fuu e ley jangirde neddo bi'eteedo Tiranus. ¹⁰ O golliri noon faa hi66i duubi didi, faa joodiibe e leydi Aasiya been fuu nani konngol Joomiraado ngool, gilla e Alhuudiyankoo6e faa e Geresankoo6e.

¹¹ Laamdo hokki Pool wadude kaayeeffiji mawdi. ¹² Fay tekke e kaddule meemude 6anndu makko ina njaaree, njowee e dow nyaw6e. Nyaw6e been ndada e nyawuuji mu66en, ginnaaji na mburtoo e mu66en. ¹³ Wo66e ley Alhuudiyankoo6e na njiiloo faa ndiwa ginnaaji. Be pili riwrude dum'en e innde Iisaa, 6e mbi'i:

—E Innde Iisaa mo Pool waajotoo haala muudum oon, njaltee!

¹⁴ Gooto e hooreeɓe almaami'en, Alhuudiyanke bi'eteedo Sikewa, ɓiɓɓe muudum worɓe njeddo ngadii noon, ¹⁵ faa ginnaaru jaabii dum'en, wi'i:

—Mido anndi Iisaa, Pool du mido anndi haala muudum. De onon kaa, wo on beye?

¹⁶ Neddo gondudo e ginnaaru oon hipporii ɓe semmbe faa jaalii ɓe, torri ɓe faa ɓe ndoggi. Be njalti suudu nduun ɓalli ɓoli barmudi. ¹⁷ Kabaaru majjum sankitii hakkunde Alhuudiyankoobe e Geresankoobe joodiibe Efeesu fuu. Kulol nangi ɓe fuu, innde Iisaa Joomiraado teddinaa. ¹⁸ Heewɓe e goondinɓe ɓeen ngari, kaalti lutti di ngadunoo. ¹⁹ Dabarankoobe heewɓe kawrunduri dewte muɓɓen, mbuli de yeeso yimɓe fuu. Be kiisii coggu majje, ɓe tawi ina wada buudi cardi uju-naaje capande joy.* ²⁰ Hono nii, haala Joomiraado kaan beydorii sankitaade e heewude semmbe.

No fitina mawdo wadiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraado

²¹ Caggal duum, Pool siini feyyitinde Makedoniya e Akaya faa fonndoo Urusaliima. O wi'i:

—Si mi tilake toon fu, tilay mi yaha Roma du.

²² O neli gollidooɓe e makko dido, Timote e Erasta, njaha Makedoniya. Kanko kaa, o heddii leydi Aasiya seeda. ²³ Wakkati oon, fitina mawdo wadi saabe laawol Joomiraado ngool. ²⁴ Baylo tafoowo cardi bi'eteedo Demetirus ina tafa cuuroy cardi nanndukoy e suudu tooru wi'eteendu Artemis. Imo heɓa e majjum tino heewngo, kanko e gollooɓe makko. ²⁵ O hawrunduri dum'en,

* **19:19** Dum hawrata e golle jokolle faa wada duubi hemre e capande joy.

kam'en e gollooƙe golle juude hono maƙƙe, o wi'i ƙe:

—Yigiraaƙe, oƙon anndi wo e gollal ngal jawdi meeden fuu yuuri. ²⁶ Oƙon nji'a, oƙon nana no Pool oon hehiri hakkillo yimƙe heewƙe, ina wosina dum'en, wanaa ley Efeesu ɗo tan, ley leyde Aasiya fuu. Imo wi'a ƙe kulle deweteede de yimƙe moyyiniri juude muƙƙen deen nganaa deweteede. ²⁷ Si jokkirii nii fu, yimƙe mbonnan golle meeden. Wanaa dum tan, yimƙe ndaardan suudu tooru Artemis nduun du hono ɓolum. Yimƙe celan ted-dinde tooru meeden mawndu ndu wonƙe Aasiya e adunaaru ndu fuu ndewata nduun.

²⁸ Nde ƙe nannoo haalaaji ɗiin ndeen, ƙerde maƙƙe kuƙƙi, heddii iƙe peekoo, iƙe mbi'a:

—Artemis Efeesunkooƙe wo mawɗo! Artemis Efeesunkooƙe wo mawɗo!

²⁹ Ngalluure ndeen fuu jiiɓii. Jamaa oon fuu doggiri taliyaare fiyo ndeen. Be ndaasi Gayus e Aristarka Makedoniyankooƙe, yaadiraaƙe Pool ƙeen. ³⁰ Pool ina yidi naatude hakkunde jamaa oon, ammaa taalibaaƙe ƙeen kaɗi mo. ³¹ Woƙƙe ley hooreeƙe leydi Aasiya, yigiraaƙe makko, neli e makko ina nyaagoo mo taa o naata taliyaare toon. ³² Wakkati oon, jamaa oon ina jiiɓii sanne. Bee ɗo ina mbullana dum, ƙee to ina mbullana dum ga. Ko ɓuri heewude e yimƙe ƙeen, anndaa fay ko waddi dum'en ɗoon. ³³ Yoga e jamaa oon kaaltani haala ka gorko bi'eteedo Alesandere mo Alhuudiyankooƙe ƙeen ngadi kaaloowo muƙƙen. Alesandere muuyi jakkanaade yimƙe muudum ƙeen, de huncani jamaa oon junngo faa haalda e muƙƙen. ³⁴ Ammaa nde ƙe annditinnoo wo o

Alhuudiyanke ndeen, 6e fuu 6e keddii i6e yeewnoo faa wadi leeruuji didi, i6e mbi'a:

—Artemis Efeesunkoo6e wo mawdo!

³⁵ Ko saktii, binndoowo ngalluure ndeen deyyini jamaa oon, wi'i:

—Onon Efeesunkoo6e, ngalluure Efeesu nde woni hayboore suudu dewal Artemis deweteedo mawdo oon, kam e natal muudum yuurungal dow kammu ngaal. Yim6e fuu na anndi dum. ³⁶ Fay gooto waawaa yeddude dum. Ndelle o6on njeyi jippinde hakkilooji moodon taa ngolliron fay huunde e henyaare. ³⁷ Wor6e 6e ngaddudon 6een, nganaa wujjo6e kulle suudu dewal, nganaa yeno6e deweteedo meeden oon. ³⁸ Si tawii Demetirus e tafo6e cardi 6een ina ngoodi ko njidi wullitaade fu, nyalaade careteede ina ngoodi, sarotoo6e du na ngoodi. ³⁹ De si na woodi ko pilotodon ko 6uri dum fu, wo to kawrital saahii6e dum saroytee. ⁴⁰ Eden mbaawi felireede muurtere wafunde handen ndeen, sabo fitina ga'udo nii walaa sabaabu fay gooto.

Caggal haalaaji diin, o yoofi jamaa oon sankitii.

20

No Poolyaari leyde Makedoniya e Geres

¹ Nde fitina oon faltinoo ndeen, Pool hawrunduri taalibaa6e 6een, de semmbiniri dum'en e haala. Caggal duum, waynii dum'en, fonndii Makedoniya. ² O yiiltii ley leydi ndiin, imo semmbina yim6e toon e waajuuji keewdi. Caggal duum, o yottii Geres. ³ O wadi toon lebbi tati. Nde o segilinoo faa o naata laana yaade Siiriya fu, o nani Alhuudiyankoo6e ndawridii faa mbara mo. Ndelle

o anniyii yeccoraade laawol Makedoniya. ⁴ Inan yaadiraabe makko: Sopater bii Pirrus jeyaado Bereya, e Aristarka e Sekundus jeyaabe Tesaloniki, e Gayus jeyaado Derbe, e Timote. Woodi du Tikiku e Torofim jeyaabe leydi Aasiya. ⁵ Been ardii min, ndoomowi min wuro wi'eteengo Torowas. ⁶ Minen, min naati laana yaade Filipi caggal iidi buuru mo wattaaka rabilla. E ley balde joy min kewti 6e Torowas, min ngadi doon jeddiire.

No Pool iirtiniri Ewtikus

⁷ Nyannde arandeere e jeddiire, tawi miden kawriti faa min keltoo buuru.* Pool ina waa-joo yimbe been, sabo imo anniyii dillude jaango majjum. O heddi e waaju oon faa hakkunde jemma. ⁸ Lampe keewde ina ngoni e ley suudu dowuuru ndu min kawriti ley muudum nduun. ⁹ Suka jokolle bi'eteedo Ewtikus ina joodii dow feneetere. Ko Pool juutini waaju muudum oon duum, Ewtikus nonji, faa daanii doyngol teddungal. O saami yuuwde e feneetere sooro tatabo ngoon. Nde 6e kuncunoo mo ndeen, tawi o maayii. ¹⁰ Ammaa Pool jippii, hippii e makko, hooyi mo e juude muudum, wi'i:

—Mbaaltee! Yonki makko wartii!

¹¹ Ndeen Pool yeenti, heltii buuru, nyaami. Caggal duum, o warti e waaju makko faa weeti, de o dilli. ¹² Suka jokolle oon hooraana wuuri. Dum waaltini berde maabe sanne.

No Pool waynorii hooreebe goondinbe wonbe Efeesu

* **20:7** Heltaade buuru ina fiirta rewruude Laamdo hiraande seniinde.

¹³ Minen, min artii yaade, min naati laana yaade Asos do min njeji nannude Pool, sabo imo anniyii jaarude toon koyde. ¹⁴ Nde min tawunduri Asos ndeen, min nanni mo laana, min njottii Mitilene. ¹⁵ Min yuwi doon e laana, min njottowii jaango muudum yeeso ruunde† Kiyos. Fa66i-jaango muudum min paltorii dakkol ruunde Samos, de fa66iti-jaango mum min njottii Miletus. ¹⁶ Pool anniyii wosaade Efeesu, faa taa 6ooya ley leydi Aasiya ndiin. Imo henyani yottaade Urusaliima nyannde iidi 6enndal alkama si tawii na laatoo.

¹⁷ Nde Pool wonnoo Miletus ndeen, nelani hooree6e kawrital goondin6e Efeesu 6een. ¹⁸ Nde 6e ngarnoo ndeen, o wi'i 6e:

—Odon anndi no ngorrumi e moodon gilla nde koyngal am naatunoo e leydi Aasiya ndi faa warde hannden. ¹⁹ Mi gollirani Joomiraado leeyinkinaare fuu, kam e gondi keewdi e torraaji di Alhuudiyankoo6e umminani kam diin. ²⁰ Odon anndi mi suudaay on huunde fuu ko nafata on, mi waajake on, mi jannginii on hakkunde yim6e e ley galleeji moodon. ²¹ Mi tindinii Alhuudiyankoo6e e Geresankoo6e fuu tuubana Laamdo, ngoondina Joomiraado meeden lisa. ²² Joonin, Ruuhu Ceniido na yaara kam Urusaliima, mi anndaa ko hewtoytoo kam toon. ²³ Ko anndumi tan, Ruuhu Ceniido oon na holla kam ley gure deen fuu ina wi'a kam geyyelle e torraaji ina ndoomi kam. ²⁴ De miin kaa, mi hiisaaki nguurndam am e maayde am fuu si mi timminii dadfundurgol, mi hebii

† **20:15** Ruunde wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

yottinde gollal ngal Iisaa Joomiraado halfini kam ngaal. Gollal ngaal woni seedaade Kabaaru Lobbo haala hinney Laamdo.

²⁵ Mi yiilake hakkunde moodon, mido waajoo haala laamu Laamdo. De joonin mido anndi on nji'oytaa kam katin. ²⁶ Dum wadi de mido sappoo on hannden dum do: si tawii gooto moodon halkii, wanaa feloore am. ²⁷ Sabo mi waajake on anniyaaaji Laamdo fuu, mi suudaay on fay huunde. ²⁸ Ndeenee ko'e moodon, ndeenon coggal ngal Ruuhu Ceniido halfini on faa kaybon ngaal. Laatodon duroobe kawrital goondinbe Laamdo, ngal soodiri yiyyam biyum. ²⁹ Miin, mido anndi caggal am yimbe bonbe cooroto e ley moodon hono no pobbi jolbudi, katin du di accataa coggal ngaal. ³⁰ Fay e ley moodon danyan worbe ummiibe ina mbaajoo waajuuji fewreeji faa pooda taal-ibaa6e been njokka dum'en. ³¹ Dum le, kakkilon! Miccitodon, jemma e nyalooma fuu faa wadi duubi tati, mi selaay tindinirde gooto moodon fuu e gondi.

³² Joonin, mido halfina on Laamdo, e konngol hinney muudum. Konngol ngool ina waawi sembinde on e ley goondinal mon, hokka on ko resani seniibe fuu. ³³ Abada mi muuyaay fay huunde e moodon, wanaa cardi, wanaa kanje, wanaa kaddule. ³⁴ Onon e ko'e moodon, odon anndi juude am de kumti haajuuji am e haajuuji wondube e am. ³⁵ Mi hollii on e kabaaruuji diin fuu, sanaa ngolliron noon, mballon tampu6e. E ley duum fuu, miccodon dii do haalaaji di Joomiraado meeden Iisaa haali kam e hoorem: «Kokkudo 6uri kokkaado barke.»

³⁶ Nde Pool tilinoo haalde d̄um ndeen, kam e ma66e fuu 6e kofii, 6e ndu'ii. ³⁷ Be fuu 6e mboyi bojji mawd̄i, 6e kippii e Pool, 6e muccii d̄um. ³⁸ Ko 6uri mettude 6e fu, ko o wi'i 6e nji'ataa mo katin d̄uum. Caggal d̄uum, 6e d̄owti mo faa o naata laana maayo.

21

No Poolyaari Urusaliima

¹ Nde min ceedunoo e ma66e ndeen, min naati laana maayo, min mbosaaki, min njehi ruunde Kos. Jaango majjum, min njehi ruunde Rodosa. Min yuwi doon, min njottii wuro Patara. ² Min ke6i laana peyyitooha yaade leydi Finisi. Min naati, min ndunnyi. ³ Nde min njahunoo faa min kaynii Ruunde Kipirus d̄akkol amin gere nano fu, min ponndii leydi Siiriya. Min njottii toon, min njippii wuro wi'eteengo Tirus.

Wo doon laana kaan jippinta gineeji muud̄um. ⁴ Min tawi taalibaa6e, min ngondi e mu66en doon balde jeddi. I6e mbiira Pool ley Ruuhu Ceniido taa yaha Urusaliima. ⁵ Nde jeddiire ndeen hi66unoo ndeen, min ndilli. Be fuu 6e d̄owti min faa min njalti wuro ngoon, kam6e e rew6e e sukaa6e. Min kofii hunnduko maayo manngo, min ndu'ii. ⁶ Nde min mbaynundurnoo ndeen, minen kaa min naati laana, kam6e du 6e njeccii cuud̄i ma66e.

⁷ Nde min naatunoo laana Tirus min ndilli fu, min njehi Potolemaysis. Min njowtowis sakiraa6e toon, min nyallidi e ma66e, min mbaali. ⁸ Jaango majjum, min ndilli doon, min njehi Kaysariya. Min naatowi suudu Filipu baajotoodo Kabaaru Lobbo oon, min njippanii d̄um. Wo o gooto

hakkunde subaa6e njeddo Urusaliima been.* ⁹ Imo jogii bi66e rew6e nayo 6e 6a6aaka, haaldoobe annabaaku. ¹⁰ Nde min ngadunoo doon balde seeda fu, annabaajo bi'eteedo Agabus yuuri Yahu-udiya, ¹¹ wari to amin. O hooyi ka66orgol Pool, o ha66i juude makko e koyde makko. O wi'i:

—Ruuhu Ceniido wi'i: nii Alhuudiyankoobe won6e Urusaliima been ka66irta jeydo ka66orgol ngol oon, ngatta dum e juude yim6e 6e nganaa Alhuudiya'en.

¹² Nde min nannoo dum ndeen, minen e jeyaa6e doon been fuu, min nyaagii Pool taa yaha Urusaliima. ¹³ Pool kaa jaabii, wi'i:

—Dume wadi de odon mboya, odon keccindina 6ernde am? Miin, mido segilanii ko wanaa ha66eede tan, mido segilanii fay maayde ley Urusaliima saabe innde lisaa Joomiraado.

¹⁴ Nde min paamunoo min mbaawaay waylitinde anniya makko ndeen, min celi mo, min mbi'i:

—Joomiraado wada muuyde muudum!

No Pool yottorii Urusaliima de hawriti e Yaaku-uba

¹⁵ Nde wadunoo balde seeda fu, min cegilii, de min ponndii Urusaliima. ¹⁶ Taalibaa6e Kaysariya wob6e njaadi e amin, njaari min galle gorko bi'eteedo Manason faa min njippanoo dum. Manason wo jeyaa6o Kipirus, laatiido taalibaaajo gilla ko 6ooyi.

* **21:8** Golle Nulaa6e 6.1-6, 8.5.

17 Nde min njottinoo Urusaliima ndeen, saki-raabe been nja6borii min seyo. 18 Jaango majjum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Maw6e kawrital goondin6e been fuu ina tawaa toon. 19 Caggal ko o jowti 6e duum, o fillitanii 6e huunde fuu ko Laamdo wadani yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e saabe golle makko. 20 Nde 6e nannoo dum ndeen, 6e njetti Laamdo. Be mbi'i Pool:

—Sakiike amin, a yi'ii Alhuudiyankoo6e uju-naaje ngoondinii. Faa hannden i6e tinnii e jokkude Tawreeta Muusaa. 21 Be kaalanaama ada janngina Alhuudiyankoo6e won6e hakkunde lenyi goddi njoppa Tawreeta Muusaa, mbiidaa taa taada sukaa6e mu66en katin, taa njokka al'aadaaji diin katin. 22 Ndelle, noy ngadeten? Sabo tannyoral 6e nanan a warii. 23 Wadu ko min kaalante duum. Miden njogii do wor6e nayo wadan6e Laamdo hunayeere. 24 Yaadu e ma66e, de laamnidaa hoore maa e ma66e, njoo6aa ko 6e kaani yobude duum, faa 6e la6ee. Ndeen yim6e fuu anndan ko haaletee dow maada duum fuu wanaa goonga. Be anndan aan e hoore maa ada jokki Tawreeta Muusaa. 25 Goondin6e yuurube e lenyi goddi been, min mbinndanii dum'en ndeentoo e ko hirsanaa tooruuji e yiyyam e ko saadi, kam e jeenu.

26 Pool hooyi wor6e been, yaadi e mu66en. Jaango majjum, o laamnidaa e mu66en laa6al diina. O naati suudu dewal mawndu nduun, o haalani almaami'en been. O wi'i si nyalaade laamnugol deen ki66ii fu, mono e ma66e fuu wadane sadaka.

No Pool nanngiraa ley suudu dewal mawndu

²⁷ Nde balde jeddi deen badinoo hi66ude ndeen, Alhuudiyankoo6e wob6e yuuru6e leydi Aasiya nji'i Pool e ley suudu dewal mawndu nduun. Be ummini hakkillooji yim6e 6een fuu, 6e nanngi mo. ²⁸ I6e peekoo, i6e mbi'a:

—Israa'iilankoo6e, mballee min! O woni gorko jannginoowo yim6e e ley nokkuuje deen fuu ina liddoo yim6e lenyol meeden, ina liddoo Tawreeta meeden, ina liddoo nokku ceniido o. Joonin kaa, o waddii fay Geresankoo6e e ley suudu dewal mawndu ndu. O tuuninii nokku ceniido o!

²⁹ Walaa ko 6e mbiiri noon si wanaa ko 6e njiinoo Torofim Efeesunke oon ina wondi e Pool ley ngalluure ndeen. I6e cikka Pool nanniino mo e ley suudu dewal mawndu nduun.

³⁰ Jirkitaango ngoon huu6i ngalluure ndeen. Yim6e ina njaltira tatteeji diin fuu. Be nanngi Pool, 6e ndaasi dum faa 6e mburtini dum suudu dewal mawndu nduun, de 6e ommbi dammbude deen wakkati oon law. ³¹ Nde 6e pilotonoo faa 6e mbara Pool ndeen, tawi hooreejo sordaasiibe oon humpitake Urusaliima fuu jii6ake. ³² Wakkati oon, o hooyi sordaasiibe e maw6e mu66en, o doggani jamaa oon. Nde yim6e 6een njiinoo mo kanko e sordaasiibe 6een ndeen, celi fiyude Pool. ³³ Hooreejo oon battii Pool, yamiri Pool nanngée, ha66iree callali didi. O yami,

—Gorko o wo moy? Dume o wadi?

³⁴ Jamaa oon ina feekoo. Bee ina yeewnoo dum, 6ee to ina yeewnoo dum to. Duko jii6iiko koon hadi mo faamude. Ndelle o yamiri Pool yaaree ley suudu sooro sordaasiibe toon. ³⁵ Nde Pool warnoo faa yeeja kalikali sooro oon, sordaasiibe

been ndonndii mo saabe nyanggere jamaa ndeen,
³⁶ sabo yim6e heew6e ina njokki mo ina peekoo,
 ina mbi'a:

—Ittu yonki makko!

No Pool jaaborii yim6e Urusaliima

³⁷ Nde sordaasii6e been ngarnoo faa nanna Pool
 ley sooro mu66en ndeen, Pool wi'i hooreejo oon:

—Ina daganoo kam mi haalda e maa naa?

Oon wi'i mo:

—Aa? A6a waawi geresankoore naa? ³⁸ Ndelle
 a wanaa Misiranke gadu6o muurtere ko 6ooyaay
 oon naa? A wanaa gardu6o e wadoo6e bar-ko'e
 ujunaaje nayo, de njaarudaa dum'en ley ladde
 naa?

³⁹ Pool jaabii, wi'i:

—Miin, mi Alhuudiyanke dimaado Tarsus ley
 leydi Silisi. Ngalluure ndeen wanaa nde an-
 ndaaka koy. Mid6o nyaage ndu6anodaa kam mi
 haalda e yim6e been.

⁴⁰ Hooreejo oon du6anii mo dum. Pool darii e
 dow yeentirde ndeen, bantani yim6e been junngo.
 Nde 6e ndeyyininoo ndeen, o haali e ibraninkoore,
 o wi'i:

22

¹ —Sakiraa6e e baabiraa6e, kettinee joonin faa
 mi seedanoo on mi jeyaa feloore nde njowudon
 dow am.

² Nde 6e nannoo wo ibraninkoore o haaldata e
 ma66e fu, deyyinaare ndeen beydii katin. O wi'i:

³ —Wo mi Alhuudiyanke dimaado Tarsus ley
 leydi Silisi. Ammaa Urusaliima do mawnumi.
 Gamaliyel wonnoo moodibbo am. Kanko janngini

kam Tawreeta maamiraabe meeden oon faa laabi tal. Mido jinngana Laamdo hono no ngorrudon hannden on fuu ni. ⁴ Mi torrii jokkuɓe Laawol ngool faa maayi. Mi nanngii worɓe e rewɓe, mi uddii dum'en ley kasu. ⁵ Almaami Mawdo e waalde Saahiiɓe been fuu ina ceedanoo kam, kam'en du. Wo e muɓɓen keɓumi derewol faa mi holla sakiraabe muɓɓen wonɓe Damas been. De njahumi faa mi haɓɓowa jokkuɓe laawol lisaa wonɓe toon been, faa mi wadda dum'en Urusali-ima faa njukkee.

*No Pool haaliri haala tuubugol muudum
(Golle Nulaabe 9.1-19, 26.12-18)*

⁶ Woodi, mido yaha faa ɓadiimi Damas, wakkati hakkunde naange. Wakkati gooto annoora mawdo yuuri dow kammu, yayni, filii kam. ⁷ Caamumi e leydi, nanumi daande ina wi'a kam: «Sool, Sool, ko wadi de ada torra kam?» ⁸ Njaabiimi, mbiimi: «Aan wo a moy, joomam?» Nde mbi'unoomi noon fu, o wi'i kam: «Miin, wo mi Iisaa Nasaraatuujo mo torrataa oon.» ⁹ Wonduɓe e am been nji'i annoora oon, ammaa ɓe nanaay daande haaldunde e am ndeen. ¹⁰ Ndeen, mbiimi: «Joomiraado, dume ngadammi?» Joomiraado wi'i kam: «Umma, yahu Damas. A haalante toon ko Laamdo anniyii ngadaa fuu.» ¹¹ Wonduɓe e am been dowi kam, njaari kam faa ley Damas, sabo delkugol annoora ngool wumnii kam.

¹² Ananiyas wo gorko kuldo Laamdo, jokkudo Tawreeta Muusaa. Alhuudiyankooɓe wonɓe toon fuu ceedanii mo wo o moyyo. ¹³ O wari, o darii yeeso am, o wi'i kam: «Sool, sakiike am, wumtu!» De wakkati oon ni, mbumtumi, njiimi mo. ¹⁴ O

wi'i: «Laamdo maamiraabe meeden oon subake ma faa paama muuyde muudum, faa nji'aa Ponnitiido oon, nanaa haala e hunnduko muudum. ¹⁵ Sabo aan seedantoo mo yeeso yimbe fuu ko njiidaa e ko nanudaa. ¹⁶ Joonin, dume ndoomataa katin? Umma, lootedaa lootagal batisima, de njaaforedaa lutti maa e noddude innde Joomiraado.»

¹⁷ Caggal mi yeccake Urusaliima, mido wada du'aare ley suudu dewal mawndu, de won ko njiimi e holleede. ¹⁸ Ley holleede oon mi yi'ii Joomiraado, wi'i kam: «Hanya law, yaltu Urusaliima, sabo be njabataa seedaaku ngu ceedantodaa kam nguun.» ¹⁹ Njaabiimi, mbiimi: «Joomiraado, i6e anndi mido yahannoo ley cuudi baajordi diin fuu, mido uddannoo mido fiyannoo goondinbe ma been. ²⁰ Nde yiiyam Etiyen seedee maada oon yuppetenoo ndeen, mido darii, idum weli kam ko o waraa duum. Miin haybannoo kaddule warbe mo been.» ²¹ Joomiraado jaabii kam, wi'i: «Yahu, mi nulete to woddi, to yimbe be nganaa Alhudiyanke.»

No Pool wi'iri wo Romanke

²² I6e kettinani mo faa o haali haala ka. Ndeen be yepti daade ma66e, be mbi'i:

—Ittu mo e adunaaru ndu! O haanaa wuurude katin!

²³ I6e peekoo, i6e njiila saayaaji ma66e, i6e mbicca leydi. ²⁴ Hooreejo oon yamiri Pool yaaree ley suudu sooro mu66en doon, lamndoree piide faa be paama ko wadi de jamaa oon ina wulla e makko hono ni. ²⁵ Nde be ka66annoo mo faa be

piya mo ndeen, o wi'i mawdo sordaasiibe gondo doon:

—Yalla na daganoo on piyon Romanke, sakko mo saraaka naa?

²⁶ Nde mawdo oon nannoo dum ndeen, yehi to hooreejo mu66en oon, wi'i:

—Ada anndi ko nesudaa wadude naa? Gorko oon wo Romanke!

²⁷ Ndeen hooreejo oon wari to Pool, yami dum, wi'i:

—Haalanam, yalla a Romanke naa?

Pool jaabii, wi'i:

—Wo mi kam!

²⁸ Ndeen hooreejo oon jaabii, wi'i:

—Miin kaa, ceede keewde njobumi de ke6umi laataade Romanke.

Pool wi'i mo:

—Miin, mi finii tawumi mi kam.

²⁹ Wakkati oon anniyiibe fiyude mo faa tilsinana mo haaltude 6een acciti. Hooreejo oon huli, sabo anndii Pool wo Romanke woodi ha66iino dum.

No Pool yaariraa yeeso waalde Saahiibe

³⁰ Jaango majjum, hooreejo oon ha66iti Pool, sabo na yidi tannyorde ko Alhuudiyankoo6e 6een mbullitii dum. O yamiri hooree6e almaami'en e waalde Saahiibe ndeen fuu kawrita. Caggal duum, o waddi Pool, o darni dum yeeso ma66e.

23

¹ Pool ndaari waalde Saahiibe 6een, wi'i:

—Sakiraa6e, wo 6ernde nde walaa feloore mbu-urduumi yeeso Joomiraado faa yottaade nyalooma hannden o.

² Ndeen Ananiyas, Almaami Mawdo oon, yamiri darinoobe dakkol makko been piya mo hunnduko.

³ Ndeen, Pool wi'i mo:

—Laamdo fiyete, aan kokuwol dawninaangol nanndungol wo lobbol! Ada joodii faa carorodaa kam e Tawreeta Muusaa, de a luttii Tawreeta Muusaa ko njamirɗaa mi fiyee duum.

⁴ Darinoobe doon been mbi'i Pool:

—Yalla a mbonkoto Almaami Mawdo mo Laamdo joyyini o naa?

⁵ Pool jaabii, wi'i:

—Sakiraa6e, mi faamaayno yalla wo o Almaami Mawdo. Si goonga, mido anndi ina winndaa: «Taa mbonka hooreejo lenyol maa!»*

⁶ Pool ina anndi wobbe ley Saahiibe been wo Saduki'en, wobbe muɓben du wo Farisa'en. Ndelle yeewnii semmbe hakkunde kawrital doon, wi'i:

—Sakiraa6e, miin mi Farisanke, 6ii Farisanke. Wo saabe yowugol jikke e ummital maaybe carorteemi!

⁷ Nde o haalnoo dum ndeen, Farisa'en e Saduki'en been njeddunduri, kawrital ngaal feccii. ⁸ Sabo Saduki'en ina mbi'a ummital walaa, maleyka'en ngalaa, ruuhuuji du ngalaa. Ammaa Farisa'en ina ngoondini dum fuu. ⁹ Duko koon beydii mawnude. Jannginoobe Tawreeta wobbe heedan6e Farisa'en been, na ngada kalala mawdo, ina mbi'a:

—Walaa fuu ko boni ko min nji'i e gorko o! Ina waawi taweede ruuhu naa maleyka haaldi e makko!

¹⁰ Jeddi diin mawni faa hooreejo sordaasiibe oon huli taa 6e ceeka Pool. Dum wadi de o yamiri

* 23:5 Wurtagol 22.27.

sordaasiibe njippoo to kawrital toon, itta Pool e juude yimbe been, njeccina dum to suudu sooro mu6ben toon.

¹¹ Jemma jokkudo oon, Joomiraado 6angi e Pool, wi'i dum:

—Sellin 6ernde maa! No ceedoranidaa kam Urusaliima noon, na tilsi ceedanodaa kam ley Roma du.

No Alhuudiyankoobe mbatiri faa mbara Pool

¹² Nde weetunoo ndeen, Alhuudiyankoobe been mbati, kunii nyaamataa njarataa sanaa nde mbari Pool. ¹³ Batidin6e been ina 6uri wor6e capande nayo. ¹⁴ Be njehi to hooree6e almaami'en e maw6e, 6e mbi'i:

—Min kunake hunayeere fay huunde min nyaamataa min njarataa gilla joonin, sanaa nde min mbari Pool. ¹⁵ Joonin, onon e waalde Saahii6e been, mbi'ee hooreejo sordaasiibe oon waddana on Pool. Mbi'on odon njidi faamitaade ko o haalata duum. Minen, miden cegilii faa min mbara mo gilla o yottaaki.

¹⁶ Bii sakiike Pool debbo nani ko 6e anniyii duum, yehi to suudu sordaasiibe toon, naati, humpiti Pool. ¹⁷ Pool noddi gooto e maw6e sordaasiibe been, wi'i dum:

—Yaaru suka gorko o to hooreejo toon, sabo won ko o yidi haalande dum.

¹⁸ Mawdo sordaasiibe oon yaari mo to hooreejo muudum toon, wi'i dum:

—Pool ommbaado oon noddi kam, nyaagii kam mi wadda suka gorko o to maa, sabo won ko o yidi haalande ma.

¹⁹ Hooreejo oon nanngi junngo makko, toowtidi e makko, de yami mo:

—Dume kaalantaa kam?

²⁰ Suka oon wi'i mo:

—Alhuudiyankoo6e ndawridii. Be nanndink-into e yidu6e faamitaade kabaaru Pool. Be nyaagete jaango ngaddanaa 6e Pool yeeso waalde Saahiibe ndeen. ²¹ Taa nja6anaa 6e! Sabo ko 6uri wor6e capande nayo na duppinanii mo, kunake nyaamataa njarataa si mbaraay mo. Be cegilake, i6e ndoomi yamiroore maa.

²² Hooreejo oon wi'i suka gorko oon:

—Taa haalan fay gooto yalla a faaminii kam dum.

O yoppi dum dilli.

No Pool nuldiraa Kaysariya

²³ Caggal duum, o noddi maw6e sordaasiibe makko dido, o wi'i dum'en:

—Kawrunduree wor6e keme dido e waddiibe pucci capande njeddo, kam e jom'en labbe keme dido. On fuu, cegilanee yaade Kaysariya wakkati yamnde jeenay jemma. ²⁴ Cegilee pucci faa njaaron Pool e jam, to Filiki goforneer oon.

²⁵ Hooreejo oon winndi bataaki ki, wi'i:

²⁶ Miin, Kalawdiyus Lisiya, mido jowte, aan Filiki goforneer teddu6o.

²⁷ Gorko mo neldumaami o, wo Alhuudiyankoo6e nanngunoo dum, anniyii warude dum. Nde kumpitinoomi o Romanke ndeen, naatumi, miin e fedde sordaasiibe ndeen, ittumi mo. ²⁸ Ngaddumi mo yeeso waalde Saahiibe ma66e, sabo mido yidi

faamude ko 6e peldi mo duum. ²⁹ Tawumi wo dow sariya ma66e tan 6e peldi mo, de dum wanaa huunde waawunde warude mo naa uddude mo. ³⁰ Caggal duum, maatumi Alhuudiyankoo6e ndawridii faa mbara mo. Dum wadi de neldumaami mo wakkati oon. Mi yamirii feloo6e mo been du njaha to maa, pela mo toon.

³¹ Sordaasii6e been ngadi ko njamiraa duum, kooyi Pool ley jemma, njaari dum faa Antipatiri. ³² Jaango majjum, sordaasii6e yaarannoo6e e koyde been njeccii to suudu mu66en Urusaliima. Be njoppidi Pool e waddii6e pucci been, njottinowa dum. ³³ Nde been njottinoo Kaysariya ndeen, kokki goforneer oon bataaki kiin, njoppi Pool e junngo makko. ³⁴ Nde goforneer oon janngunoo bataaki kiin fu, yami toy Pool jeyaa. Nde nannoo wo Silisi o jeyaa ndeen, ³⁵ wi'i mo:

—Mi nanan haala maa si feloo6e ma been ngarii.

O yamiri Pool doomowee to suudu Hirudus laamordu toon.

24

No Pool feldaa yeeso Filiki goforneer

¹ Balde joy caggal duum, Ananiyas Almaami Mawdo oon yottii Kaysariya. Imo wondi e maw6e wo66e, kam e janngudo sariya Roma'en bi'eteedo Tertulu. Be peli Pool yeeso goforneer oon. ² Nde Pool noddanoo ndeen, Tertulu fuddi felude mo yeeso kaananke oon, wi'i:

—Filiki kaananke teddufo, wo saabe maada de min kefi jam 6ooyfo. Woodi ko moyyinaa ley

lenyol ngol du wo haybugol maada wadi. ³ Min annditii fuu ko ngadufadaa, yimbe tatteeji fuu na njettire berde belde. ⁴ Mi yidaa joonde ndeen juuta, de mido nyaage saabe moyyuki maa, ket-tindanodaa min seeda. ⁵ Min tawii gorko o wo daaboowo bone sanne. Wo o gaddoowo fitina hakkunde Alhuudiyankooɓe wonɓe ley adunaaru fuu. O ardiido laawol Nasaraatunkooɓe. ⁶ O filake tuuninde suudu dewal mawndu nduun, de min nanngi mo. [⁷ Miden njidi saraade mo sariya amin, tawi Lisiya hooreejo sordaasiibe oon ittirii mo semmbe e juude amin, yamiri felooɓe mo been ngara yeeso maa.]* ⁸ Aan e hoore maa, lamndodaa mo, paamaa ko min peldi mo duum fuu.

⁹ Alhuudiyankooɓe tawaabe toon been keedani kaaloowo oon, mbi'i noon jaati worri.

¹⁰ Ndeen Filiki, goforneer oon, hokki Pool laawol faa haala. Pool wi'i:

—Mido anndi wadii duubi ada saroo lenyol ngol. Dum wadi de mido seyoro jakkanaade hoore am.

¹¹ Bura balde sappo e didi ko ngarumi Urusali-ima faa mi sujidana Laamdo. Si a taykake fu, a tawan hono noon worri. ¹² Fay gooto tawaay kam mido dukida e neddo naa mido jirkita jamaa, wanaa e ley suudu dewal mawndu nduun, wanaa e ley cuudi baajordi, wanaa e ley ngalluure ndeen. ¹³ Be mbaawaa tabintinde ko ɓe peldi kam joonin duum. ¹⁴ Ammaa mido jabi yeeso maa: mido rewri Laamdo maamiraabe meeden oon e laawol ngol ɓe mbi'ata feerewol ngool. Mido goondini ko winndaa e Tawreeta Muusaa

* **24:7** E dereeji 6ooydi, goddi ngalaa aaya 7.

ፊuum e ko winndaa e dewte annabaaፎ ፊuum fuu. ¹⁵ Woodi, mido tannyori Laamdo iirtinan fonndi-tiibe e bonፎ fuu, hono no Alhuudiyankooፎ du tannyori ni. ¹⁶ Saabe ፊuum mido tinnoo wondude e bernde nde walaa feloore yeeso Laamdo e yeeso yimፎ wakkati fuu.

¹⁷ Caggal duubi keewdi, mi wartii faa mi wadana yimፎ am dokke, mi itta sadakaaji. ¹⁸ Wakkati oon ፎe tawi kam e ley suudu dewal mawndu nduun caggal ko ngadumi al'aada senagol. Mi waldaa e jamaa, mi waldaa e duko. ¹⁹ Alhuudiyankooፎe wobbē yuuruፎe leydi Aasiya wonnooፎe doon, wo been kaannoo warude pela kam yeeso maa, si tawii won ko ngadumi. ²⁰ Yimፎ ፎee do, sanaa kam'en e ko'e muፎፎen kaala boofi di nji'i e am nde ndarinoomi yeeso waalde Alhuudiyankooፎe Saahiiፎe ndeen. ²¹ Be mbaawaa wiide mi wadii faa'e si wanaa konngol gootol ngol ndariimi de yeewniimi: «Wo saabe ummital maayፎe wadi de mido saree hannden!»

²² Filiki oon, na anndi laawol Iisaa ngool, hanti haala, wi'i:

—Si Lisiya hooreejo sordaasiiፎe oon warii fu, ndeen carotoomi haala moodon ka.

²³ O yamiri mawdo sordaasiiፎe oon hayba Pool, de newnana dum, taa hada fay gooto e yigiraabe muudum been warude walla dum.

²⁴ Balde seeda caggal ፊuum, Filiki wardi e deekum Alhuudiyanke bi'eteeፎo Durusiila. O neli Pool waddowaa, o hettindanii dum ina haala haala goondinal Iisaa Almasiihu. ²⁵ Kaa nde Pool haalannoo haala fonnditaare e nanngitaare e sariya garowwo ndeen, Filiki huli, wi'i:

—Joonin kaa heyii! Yahu. Nde kebindiimi fuu, mi nodditete.

²⁶ O miilii Pool hokkan mo ceede. Dum wadi de imo nodda dum kile keewde faa 6e njewtida.

²⁷ Nde wadunoo duubi didi fu, Porsiyus Festus loomti Filiki, laatii kaananke. Ammaa Filiki yoppi Pool e ley kasu doon, sabo na yidi welnande Alhuudiyankoo6e 6een.

25

No Pool nyaagorii sariya muudum yaaree to kaananke Roma

¹ Balde tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndiin duum, yuwi Kaysariya, yehi Urusaliima. ² Doon, hooree6e almaami'en e ardiibe Alhuudiyankoo6e ngari to makko de peli Pool. Be nyaagii mo semmbe ³ o walla 6e, o wadda Pool Urusaliima. Ko 6e mbiiri mo noon dey, i6e piloo duppinanaade dum dow laawol faa 6e mbara dum. ⁴ Festus jaabii 6e, wi'i:

—Pool ina uddii ley kasu Kaysariya toon. Miin e hoore am du, mi yeccoto wuro ngoon law. ⁵ Maw6e moodon ngara njaada e am Kaysariya, pela gorko oon si tawii won ko wadi.

⁶ Festus waddaay e ma66e ko 6uri balde jee-tati naa sappo, de yeccii Kaysariya. Jaango majjum, o joodowii to sarorde toon, o yamiri Pool waddee. ⁷ Nde Pool yottinoo ndeen, Alhuudiyankoo6e yuuru6e Urusaliima 6een piilii dum, peldi dum kulle bonde keewde. Ammaa 6e mbaawaay laabinde pelooje deen. ⁸ Ndeen Pool jakkani hoore muudum, ina wi'a:

—Mi wadaay ko boni, wanaa e sariya Alhuudiyankoo6e oon, wanaa e suudu dewal mawndu nduun, wanaa e kaananke Roma mawdo oon du.

⁹ Festus ina yidi welnande Alhuudiyankoo6e 6een. Ndelle yami Pool, wi'i:

—Ada jaba yaade Urusaliima faa mi sarowoo toon kabaaru maa oon naa?

¹⁰ Nde o yamunoo duum fu, Pool jaabii, wi'i:

—Wo e sarorde kaananke Roma mawdo ngon-umi, wo do kaanumi sareede. Mi wadaay Alhuudiyankoo6e 6een fuu ko boni. Aan e hoore maa du, ada anndi. ¹¹ Si mi wafii ko boni, ko foti warude kam fu, mi salataako wareede. Ammaa si fay huunde e ko 6e peldi kam duum wanaa goonga fu, fay gooto waawaa wattude kam e juude ma66e. Sariya am faltake do. Wo kaananke Roma mawdo oon, kam sarotoo kam.

¹² Caggal nde Festus haaldunoo e tindinoo6e dum ndeen, jaabii Pool, wi'i:

—Ada yidi kaananke Roma mawdo sare, ndelle a yahan to kaananke Roma mawdo oon!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Bereniika

¹³ Balde seeda caggal duum, Agirippa kaananke oon e Bereniika, sakiike mum debbo, ngari Kaysariya faa njowta Festus. ¹⁴ Nde 6e 6ooytunoo doon balde seeda fu, Festus haalani kaananke oon haala Pool, wi'i:

—Ina woodi gorko mo Filiki yoppi do ley kasu.

¹⁵ Nde njahunoomi Urusaliima ndeen, hooree6e almaami'en e maw6e Alhuudiyankoo6e kaalanii kam haala makko, nyaagii kam mi saroo mo o jukkee. ¹⁶ Njaabiimi 6e: Al'aada Romankoo6e jabataa saraade neddo si hawritaay e feloo6e dum

6een. Sanaa tawee ina fotti faa jaaboo ko fel-
daa duum. ¹⁷ Ndelle 6e fuu 6e ngarii do. Miin
le, mi neebinaay dum fes, sabo jaango majjum
njoodowiimi to sarorde toon, njamirmi gorko oon
waddee. ¹⁸ Feloo6e mo 6een ndarii, kaali, de
6e ngaddaay fay feloore wootere ko nanndani
kam wo bonanda. ¹⁹ Be peldii mo haala di-
ina ma66e, kam e gooto bi'eteedo Iisaa maaydo,
mo Pool wi'ata ina wuuri. ²⁰ Woodi miin kaa,
mi yi'aay fuu no njiitirammi goonga e haala
kaan. Dum wadi de lamndiimi mo yalla imo jaba
saroweede Urusaliima. ²¹ Ammaa o nyaagake
kabaaru makko wattee e juude kaananke mawdo
oon. Ndelle njamirmi o haybee faa mi he6a nel-
dude mo kaananke Roma mawdo oon.

²² Agirippa wi'i Festus:

—Mido yidi hettindanaade gorko o, miin e hoore
am.

Festus wi'i:

—A hettindanto mo jaango.

²³ Jaango majjum, Agirippa e Bereniika ngardi
e yukkinaare mawnde, naati e ley sarordu nduun,
kam'en e hooree6e sordaasiibe e maw6e ngalluure
ndeen. Festus yamiri Pool waddee. ²⁴ Nde wad-
danoo fu, Festus wi'i:

—Agirippa kaananke e kawrital tawaa6e do! On
nji'ii gorko o. Alhuudiyankoo6e fuu pelii mo to
am ley Urusaliima e do fuu. I6e yeewnoo, i6e mbi'a
o haanaa yoppeede o wuura. ²⁵ De miin e hoore
am kaa, mi tawii o wadaay fay huunde ko haani
warude mo. Ammaa kanko e hoore makko, o
nyaagake sariya makko yaaree faa to kaananke
Roma mawdo oon. Ndelle mi anniyake neldude

mo toon. ²⁶ Ammaa mi walaa ko mi winndana kaananke oon dow kabaaru makko. Dum wadi de ngaddumi mo yeeso moodon, e ko buri dum fuu, yeeso maada aan kaananke Agirippa. Hono nii, si en kettindake haala makko fu, mi he6an ko mi winnda. ²⁷ Sabo hakkillo am ja6aay neldude kasunke to kaananke tawee hollitaay ko nanngiraa.

26

¹ Agirippa wi'i Pool:

—A hokkaama laawol. Haalu haala maa.

Ndeen, Pool 6anti junngom, jaabii, wi'i:

² —Agirippa kaananke, mi seyorake laamnude hoore am yeeso maa hannden ko Alhuudiyankoo6e peldi kam duum fuu. ³ Ada anndi al'aadaaji Alhuudiyankoo6e e haalaaji mu6ben fuu. Saabe majjum mido nyaage, kettindanodaa kam e munyal.

⁴ Alhuudiyankoo6e fuu ina anndi no mbuur-dumi gilla mi cukalel. I6e anndi no ngorrunoomi e ley yim6e leydi am e ley Urusaliima fuu. ⁵ I6e anndi gilla arande, si 6e njabii seedaade: mido jokki laawol diina amin 6urngol tiidude ngol, mido hiisodaa e Farisa'en. ⁶ Joonin, mi darake faa mi saree saabe mi yowii jikke am dow amaana mo Laamdo wadani maamiraa6e meeden oon. ⁷ Yuwdiiji meeden sappo e didi diin ina njowi jikke mu6ben e tabintingol amaana oon, ina ndewira semmbe jemma e nyalooma. Kaananke, wo saabe jikke o Alhuudiyankoo6e peldi kam! ⁸ Ko wadi de miilidon Laamdo waawaa iirtinde maay6e?

⁹ Miin e hoore am, ley ko faltii mi tannyoriino mido haani bonnude innde Iisaa Nasaraatuujo

oon, no laatorii fuu. ¹⁰ Wo dum pay ngadumi Urusaliima du. Hooree6e almaami'en been kokkii kam baawde mi udda senii6e heew6e e kasu. Nde 6e caranoo faa 6e mbaree ndeen, mi yardake dum. ¹¹ Mi torrii 6e kile keewde e cuudi baajordfi diin fuu. Mido tilsina 6e njedda Almasiihu mo 6e ngoondini oon. Tikkere am dow ma66e ina mawnunoo sanne, faa mido tewna 6e ley gure janane, mido torra 6e.

*No Pool haaliri haala tuubugol muudum
(Golle Nulaabe 9.1-19, 22.6-16)*

¹² Wo hono nii njaarumi Damas. Hooree6e almaami'en nelii kam, kokkii kam baawde nanngude goondin6e toon. ¹³ Kaananke, mido wonnoo dow laawol wakkati hakkunde naange, nji'umi annoora ina yuura dow kammu ina fiiloo kam, miin e yaadiraabe am been fuu. Annoora oon ina 6uri fay naange jalbude. ¹⁴ Min fuu, min caami e leydi. Wakkati oon, nanumi daande ina wi'a kam e ley ibraninkoore: «Sool, Sool, ko wadi de ada torra kam? Si ndemoori wi'ii saloto tufirgel joomum fu, beydan nawnaade.» ¹⁵ Njaabiimi, mbiimi: «Aan wo a moy, joomam?» Joomiraado wi'i: «Miin, wo mi iisaa mo torrataa oon. ¹⁶ Umma dara, sabo mi 6anganii ma, mi subake ma faa ngollanaa kam. Wo faa ceedanodaa kam ley ko njiidaa joonin e ko nji'oytaa si mi 6angii e maa caggal hannden. ¹⁷ Mi reenete e Alhuudiyankoo6e e yim6e lenyi goddi 6e nulammaami e mu66en joonin been. ¹⁸ Mi nulete faa peertaa gite ma66e, 6e yuwa e nimre, 6e ngarta e annoora, 6e yuwa e baawde Seydaani, 6e ngarta e Laamdo, 6e ke6a

yaafeede hakkeeji ma66e, 6e ndonida e seniibe saabe ko 6e goondini kam duum.»

¹⁹ Ndelle saabe majjum, kaananke Agirippa, mi salaaki dwtanaade ko nji'umi, ko yuurani kam dow kammu duum. ²⁰ Be artiimi waajaade wo yim6e Damas e yim6e Urusaliima e piilol Yahu-udiya fuu. Caggal duum, njokkinmi yim6e lenyi goddi tuuba, ngarta e Laamdo, ngolla golleeji kollooji tuubii. ²¹ Saabe duum, Alhuudiyankoobe nanngiri kam ley suudu dewal mawndu nduun, pilii warude kam. ²² Ammaa Laamdo wallii kam illa ndeen faa warde hannden. Mido seedanoo yim6e fuu, gilla lo'u6e faa e teddu6e. Mi waa-jataako fay huunde si wanaa ko annabaabe e Tawreeta Muusaa mbi'i warowan duum. ²³ Dum woni: Almasiihu torroto faa maaya, de artoo maay6e ummitaade. De si ummitake fu, waajoto yim6e meeden e lenyi goddi fuu kisindam, dam laatanoo 6e annoora.

²⁴ Nde Pool haalannoo dum ndeen, Festus feekii e semmbe, wi'i:

—Pool, a haanjaama! Heewgol maada andal ngol haanji ma!

²⁵ Pool jaabii, wi'i:

—Festus teddu6o, mi haanjaaka. Ko kaalammi duum wo haalaaji goongaaji, cellufi. ²⁶ Agirippa kaananke oon ina anndi kulle deen. Dum wadi de mido hoolii haalude dum yeeso makko. Si goonga, mido tannyori dum fuu suudanaaki mo, sabo dum wadaay e cuncukka. ²⁷ Kaananke! Ada goondini annabaabe naa? Mido anndi ada goondini!

²⁸ Agirippa wi'i Pool:

—Ada miilii wafude kam Almasiyankeejo law law hono nii naa?

²⁹ Pool jaabii, wi'i:

—Nde yaawi e nde hanndii fuu, dum laatoo muuyde Laamdo faa aan e hettindaniibe kam joonin fuu laatodon hono am, de tawee wanaa e callali gondi e am di.

³⁰ Kaananke oon e goforneer oon e Bereniika e joododinoobe e mubben fuu ummii. ³¹ Nde 6e njaltunoo suudu nduun ndeen, ibe mbi'undura:

—Gorko o wadaay ko foti warude dum naa ha66ude dum callali.

³² Agirippa wi'i Festus:

—Imo waawnoo yoofeede si o wi'aayno sariya makko faltiniree to kaananke Roma mawdo oon.

27

No Pool neldiraa Roma

¹ Nde yaareede amin Itali e laana tabitinnoo ndeen, Pool e kasunkoo6e wo66e ngattaa e junngo mawdo sordaasiibe bi'eteedo Yuliyus. Oon wo jeyaado e fedde sordaasiibe kaananke Roma mawdo. ² Min naati laana maayo yuuruka Adaramati njahooha ina fanta gure ley leydi Aasiya. Min ndunnyi. Miden ngondi e Aristarka gorko Makedoniyanke yuurudo Tesaloniiki. ³ Jaango majjum, min njottii Sidon. Yuliyus wadani Pool hinney, dujanii dum yaha to yigiraa6e mum faa mballira dum ko haajaa. ⁴ Nde min yuwunoo doon ndeen, min 6attitowii fonngo ruunde* Kipirus, sabo min kawrii e henndu mawndu. ⁵ Min peyyiti

* **27:4** Ruunde wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

maayo manngo ngoon hedde Silisi e Pamfiliya, min njottii Mira ley leydi Lisiya. ⁶ Doon, mawdo sordaasiibe oon tawi laana yuuruka Alesandiri ina fonndii Itali. O nanni min ley makka.

⁷ Balde keewde laana amin kaan wadi ina yaara heese. Semmbe e doole min njottorii wuro Kinidus. Henndu nduun na hada min yahude to min ponndii. Ndelle min takkii ruunde Kereta gere to henndu walaa, min panti Salmone.

⁸ Miden takkii senngo, miden tampi e yaade. Faa min njottii nokku bi'eteedo Jipporde Lobberere nde woddaa e wuro Lasiya.

⁹ Min booyi sanne faa wakkati iidi nyannde ittugol hakkeeki faltii. Wakkati dabbunde maayo ngoon ina hulbinii sanne, na tiidi laana dilla ndeen. Pool tindini 6e dow majjum. ¹⁰ O wi'i:

—Sakiraa6e, mi yi'ii jahaangal ngal wo keewungal torra e mursey, wanaa laana ka e gineeji di tan, ina waawi laataade yonkiiji meeden du.

¹¹ Ammaa mawdo sordaasiibe oon, wo haala sofeere laana kaan e joomiika buri jabude e dow haala Pool. ¹² Jipporde laanaaji nde 6e ngoni e muudum ndeen, welaa dabbude. Dum wadi de burbe heewude ley laana been mbi'i 6e njaha 6e piloo yottaade Fenika faa 6e ndabba toon. Dum wo jipporde wonnde Kereta huccitinde hordooore-gorgaare e sobbiire-gorgaare.

¹³ Nde henndu seeda yuurundu hordooore fuddunoo wifude ndeen, 6e cikki 6e mbaawan yottaade to 6e njidi toon. Be yeentini jamde darnooje laana deen, 6e takkii e fonngo Kereta, i6e njaha. ¹⁴ Ammaa caggal duum seeda, henndu mawndu wi'eteendu henndu sobbiire-lettugaare

yuuri to ruunde toon, jippii. ¹⁵ Henndu nduun faddii laana kaan. Min kunngii huccitinde e henndu nduun faa min njaha yeeso. Min acci ika roya. ¹⁶ Nde min paltotonoo duungel bi'eteengel Kawda ndeen, min kawri e henndu seeda. E ley tampiri, min poodi laanayel pamarel ngel min ndaasannoo ngeel. ¹⁷ Min yepti ngel, min njowi ngel dow laana mawka. Ndeen 6e kooyi boggi, 6e piilii laana mawka kaan. Be njippini jamde darnooje laana deen du, 6e njoppi ika roya, sabo 6e kulii taa 6e njanoy e sob6undu ruunde Sirta. ¹⁸ Henndu nduun ina heddii na wifa min semmbe. Saabe duum, jaango majjum 6e puddi faddude donngal laana kaan ley maayo manngo. ¹⁹ E nyalooma tata6o oon, 6e kooyi anniya, 6e paddi fay ginereeri jaarooji laana ley ndiyam diin. ²⁰ Naange e koode du nji'ataake faa wadi balde keewde. No henndu nduun foti mawnude, min tayi jikke amin fuu e hisude.

²¹ Nde 6ooynoo yim6e been ke6aay ko nyaama fu, Pool darii hakkunde ma66e, wi'i:

—Si on njabiino haala am, on ndillaayno Kereta fu, torraaji di e mursey o hewtataakono en.

²² Joonin, mido haalana on: celinee berde mon, sabo fay gooto moodon mursataa yonki muudum, laana ka tan mursetee. ²³ Jemma hankin, Laamdo jeydo kam mo ndewammi oon nuli maleyka to am. ²⁴ Maleyka oon wi'i kam: «Pool, taa hulu, tilay a daroto yeeso kaananke Roma mawdo oon. Laamdo reenete, aan e yaadiraabe maa been fuu.» ²⁵ Ndelle, celinee berde mon, sabo mido hoolii ko Laamdo haalani kam duum, hono noon jaati worrata. ²⁶ Ammaa tilay en njanowan e ruunde

wonnde ley maayo ngo.

²⁷ E ley jemma sappo e naya6o oon, miden ndoya ley maayo Adiriyati ngoon faa hannden. Wakkati hakkunde jemma, donnoo6e laana kaan 6een cikki 6adake leydi. ²⁸ Be paddii 6oggol pon-dirgol, 6e tawi luggeefi kiin wo haddi darande noogay. Be njehi yeeso seeda, 6e paddi katin, 6e tawi luggeefi kiin wo haddi darande sappo e joy.† ²⁹ Be kuli taa 6e njanoy e kaaye. Ndelle 6e njippini jamde nay darnooje laana deen caggal laana kaan, i6e keppi weetaay. ³⁰ Ndeen golloo6e laana kaan 6een njippini laana pamara kaan e ndiyam, ina njidi faa ndilla kam'en tan. Be mbi'i wob6e 6e njippinowan jamde to yeeso laana kaan toon faa ndarna ka. ³¹ Pool wi'i mawdo oon e sordaasiibe 6een:

—Si yim6e 6een keddaaki e ley laana ka fu, onon, on ndadataa.

³² Ndeen sordaasiibe 6een tayi 6oggi nann-gunoodi laana pamara kaan diin, njoppi ngel dilli kangel tan.

³³ Nde 6adinoo weetude ndeen, Pool nyaagii 6e fuu 6e nyaama, wi'i:

—Hannden woni balde sappo e nay o6on ndoomi on nyaamaay. O6on keddii on meedaay fay huunde. ³⁴ Ndelle mido nyaagoo on sanne, nyaamon. O6on kaajaa dum faa nda6on. Si goonga, fay gooto moodon leebol hoore muudum solataa de saama.

³⁵ Nde o haalnoo dum ndeen, o hooyi buuru, o yetti Laamdo yeeso ma66e 6e fuu, o heltii, o

† **27:28** Darande noogay wo meetereaji 37. Darande sappo e joy wo meetereaji 27.

fuddi nyaamude. ³⁶ Ndeen 6e fuu berde ma66e cuusinaa, kambe du 6e kooyi, 6e nyaami. ³⁷ Minen wonbe ley laana kaan been, min yimbe keme dido e capande njeddo e njeegom. ³⁸ Nde 6e nyaamnoo faa 6e kaari ndeen, 6e kooyi bootooji alkama gondi e laana kaan diin, 6e padfi di ley maayo manngo faa dum huyfintina ka.

³⁹ Nde weetunoo ndeen, 6e kaynii leydi, de 6e annditaay ndi. Be nji'i nokkuure njaareendi yaa-junde seeda. I6e njidi jaarude toon laana kaan si 6e mbaawii. ⁴⁰ Be tayi jamde deen, 6e njoppi de ley maayo. Be kab6iti boggi kabbaadi e ooncirde deen du. To hoore laana toon du, 6e yeentini wudere dow, 6e peerti nde faa henndu nduun dunyira ka yeeso. Be ponndii daande maayo ngoon. ⁴¹ Ndeen laana kaan fiyii e tilde, nufi. Becce makka cokkii e ley njaareendi ndiin faa ka hunngii dimmbaade. Bempeyye du keli caggal makka faa diggi.

⁴² Sordaasiibe been anniyii warude kasunkoo6e been taa fay gooto e mu66en yinoo de dogga.

⁴³ Ammaa mawdo sordaasiibe oon ina yidi dan-nude Pool. Ndelle o hadi 6e wadude anniya ma66e oon. O yamiri waawbe yinaade been artoo njinoo mburtowoo, ⁴⁴ de heddiibe been du tiigoo kelte laana kaan naa goddum yuurdum e makka. Hono nii min fuu min njottorii leydi e jam.

28

¹ Nde min kisunoo ndeen, min nani ruunde ndeen Malta wi'etee. ² Jeyaa6e doon been nja66orii min caahu mawdo. Wakkati oon kammu ina to6a, jaangol du na woodi. Ndelle 6e ku66ani min yiite faa min yuuloo. ³ Pool hawrunduri ledde, watti

e yiite ngeen. Nguleefi wurtini mboddi e majje, ndi soppi junngo makko. ⁴ Nde jeyaa6e doon been njiinoo mboddi ndiin ina 6ilii e junngo Pool ndeen, mbi'unduri hakkunde mu66en:

—Tannyoral, gorko o wo gaddo war-hoore. Fay si o dadi to maayo manngo toon du, sariya accataa mo o wuura.

⁵ Ndeen o fiddi mboddi ndiin ley yiite, dum torraay mo fay huunde. ⁶ Be miilii o 6uutan naa o saaman wakkati oon, o maaya. Ammaa nde 6e kedinoo faa 6ooyi, 6e nji'i dum torraay mo fay seeda fu, hakkillooji ma66e mbaylitii e makko. Be mbi'i o wo gooto e alla'en.

⁷ Pubiliyus, hooreejo ruunde ndeen oon, gese muudum ina ngoni sera nokkuure ndeen. O ja66ii min faa woodi, o weerni min faa haddi balde tati, o saahanii min. ⁸ Tawi baaba Pubiliyus ina fukkii sellaa, wo jontaado, reedu muudum du na dogga yiyam. Pool yehi to makko, du'ii, yowi juude muudum e dow makko, danni mo. ⁹ Nde dum wadunoo ndeen, nyaw6e won6e e ruunde ndeen been ina ngara, na ndanee. ¹⁰ Be teddini min teddeengal manngal. Nde min cegilinoo faa min ndilla e laana ndeen, 6e njoo6ini min ko min kaajaa e jahaangal amin.

No Pool yaari yuuwde Malta yaade Roma

¹¹ Miden ngonnoo toon faa haddi lebbi tati. Ndeen min naati e laana yuuruka Alesandiri, ndab-bunooka e ruunde ndeen. Min ndilli. Laana kaan ina nenyaa nenyi tooruuji funeree6e.* ¹² Min njottii wuro wi'eteengo Sirakus, min ngadi doon balde

* **28:11** E jamaanu oon, dorbotoo6e laanaaji na mbi'a kanji ndeenata dum'en.

tati. ¹³ Min yuwi doon, min takkii e daande maayo manngo faa Regiyus. Jaango majjum, henndu hordoore wifii. E ley balde didi min njottii Potiyoli. ¹⁴ Min tawi toon sakiraa6e, nyaagii min min ngonda e mu66en jeddiire. Ndeen sakitii, min njot-towii Roma. ¹⁵ Nde sakiraa6e won6e Roma 6een nannoo garol amin fu, ngari faa Luumo Abiya e nokku bi'eteedo Jipporde Tati faa njakkitoo min. Nde Pool yiinoo 6e ndeen, yetti Laamdo, 6eydorii cuusal. ¹⁶ Nde min njottinoo Roma ndeen, Pool hokkaa laawol jippoo e feere muudum. Sordaasi-ijo ina hayba dum.

No Pool waajorii ley Roma

¹⁷ Balde tati caggal duum, Pool noddi maw6e Alhuudiyankoo6e. Nde 6e kawritinnoo ndeen, o wi'i 6e:

—Sakiraa6e! Mi wadaay fay huunde ko luttundurta kam e yim6e meeden naa aadiiji maami-raa6e meeden. Ammaa mi nanngaama Urusali-ima, mi wattaama e juude Romankoo6e. ¹⁸ Been du yamtindake kam, de i6e muuyunoo yoppude kam, sabo 6e tawraay kam fay sabaabu gooto kaando warude kam. ¹⁹ Ammaa saabe Alhuudiyankoo6e 6een calake mi yoppee, dum waddani kam nyaagaade sariya am faltiniree to kaananke Roma mawdo oon. Mi walaa fuu ko mi felda lenyol am. ²⁰ Dum wadi de noddumi on faa mi yi'a on, mi haalana on. Mido ha66orii callali di saabe mo Israa'iilankoo6e kedii garol muudum oon.

²¹ Be mbi'i mo:

—Min ke6aay 6ataaki yuuruki Yahuudiya kaaloohi haala maa. Katin du fay gooto e sakiraa6e 6een waraay humpiti min naa haalani

min ko boni ko ngaduŋaa. ²² Ammaa miden njidi kaalanaa min ko njiidaa e hakkillo maa, sabo miden anndi yimbe nokkuuje fuu na njedda laawol ngol njokkudaa ngool.

²³ Be kokkunduri nyalaande nde be ngartoyta. Nyalaande ndeen yottii, heewbe ngari kawriti to jipporde makko toon. Gilla fajiri faa caggal ki-raade imo fiirtana be haala laamu Laamdo, imo waajoo be. Imo holla be kabaaru Iisaa gondo ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaaŋe.

²⁴ Wobbe maŋbe njaŋi ko o haali duum, wobbe njaŋaay. ²⁵ Nde be cankitotonoo ndeen tawi be ndewraay hakkunde maŋbe. Ndeen Pool beydi konngol gootol, wi'i:

—Ruuhu Ceniido haalii goonga nde haalnoo e hunnduko annabi Esaaya, wi'i maamiraabe moodon:

²⁶ «Yahu to lenyol ngol, mbi'aa dum:

On nanan faa wooda, de on paamataa.

On ndaaran faa laaba, de on nji'ataa.

²⁷ Sabo lenyol ngol bernde muudum yoorii.

Be cukkii noppi maŋbe, be muŋŋii gite maŋbe.

Si wanaa noon fu gite maŋbe nji'an, noppi maŋbe nanan,

hakkillooji maŋbe paaman.

Ndeen be ngartan be ndewa kam

de mi danna be.»†

²⁸ Pool beydi katin, wi'i:

—Anndee, kisindam Laamdo nuldaama yimbe be nganaa Alhuudiyankooŋe. Kambe be kettin-doto! [²⁹ Nde Pool haalnoo haalaaji diin ndeen,

† 28:27 Esaaya 6.9-10.

Alhuudiyankoo6e 6een ndilli ina njeddundura sanne hakkunde mu66en.][‡]

³⁰ Pool joodii suudu to luwi toon duu6i di6i ki66udi. Imo ja66oo waroo6e ndaarude mo 6een fuu. ³¹ Imo waajoolaamu Laam6o. Imo jannginira tannyoral kabaaru Iisaa Almasiihu Joomiraado, walaa fuu ko ha6i mo.

[‡] **28:29** E dereeji 6ooydi, goddi ngalaa aaya 29.

**Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɔ Amaana
Keso
Fulfulde Burkina New Testament**

copyright © 2012 SIM International

Language: Fulfulde Burkina (Fulfulde, Western Niger)

Dialect: Burkina

Translation by: SIM International

**Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɔ Amaana
Keso**

This translation, published by SIM International, was published in 2012.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM (Mission Protestante), BP 1552, Ouagadougou 01, BURKINA FASO.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
c32b76d2-ab0d-5ad5-a698-b4140754fcc2